1987 MÁJ 19 1097

SZEGEDI EGYETEM

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LAPJA

XXV. évfolyam, 7. szám — 1987. május 11. — Ára: 2,30 Ft

A mínusz 4 oldal, s a miértek

A Szegedi Egyetem jelen száma — mint látja a figyelmes olvasó, ha hátralapoz — igazából csak négy oldalnyi újság. A 3—4—5—6. oldalon a *JATE Szervezeti és Működési Szabályzatának tervezete* olvasható, a tudományegyetem állami vezetésének kérésére. Az SZMSZ vitája több egyetemi lapnál is terjedelmi változásokat okozott — legfeljebb szerencsésebb megoldásokkal. Hogy mi miért voltunk kénytelenek éppen az érdemi oldalak csökkentését választani? Ha az állami vezetés igényéről korábban értesülünk, akkor, más egyetemi lapokhoz hasonlóan mi is kérvényezhettünk volna oldalszámnövelést a Tájékoztatási Hivatalnál; s akkor nem lenne mínusz 4 oldalunk. Minthogy mégis így lett, hamarjában felsoroljuk, miminden marad ki ebből a lapszámból helyhiány okán:

Szőkefalvi-Nagy Gyula születésének 100. évfordulója alkalmából emlékülést tartottak *április 9-én* a SZAB-székházban, melyet az MTA Matematikai és Fizikai Tudományok Osztálya, a JATE Bolyai Intézete, a JGYTF Matematikai Tanszéke és a Bolyai János Matematikai Társulat rendezett. Kimaradt a részletes tudósítás *László Ferenc* peréről, melyet *április 22-én* a Legfelsőbb Bíróságon tárgyaltak. László Ferencet *devizagazdálkodást sértő bűncselekmény* és jogosulatlan *külkereskedelmi tevékenység vétsége miatt 2 évi szabadságvesztésre, mellékbüntetésként 100 ezer forint pénzbüntetésre ítélte. A szabadságvesztés végrehajtását 3 év próbaidőre felfüggesztette a Legfelsőbb Bíróság Tanácsa, és kötelezte László Ferencet 265 ezer forint elkobzás alá eső érték megfizetésére. Április 23-án Csehák Judit*, a Minisztertanács elnökhelyettese Szegedre látogatott, és itt-tartózkodása során találkozott a JATE és a SZOTE rektoraival. Bár meghívót *nem* kaptunk a Szegedi Orvostudományi Egyetem illetékeseitől, a *fiatal onkológusok fórumára (április 24-én* rendezték), mégis megemlítjük, hogy volt, és hogy a tanácskozáson *hat szekcióban* számoltak be munkájukról a *hazai* és az *első alkalommal* meghívott külföldi fiatal kutatók. Szintén nem esik szó részletesen a *KISZ zászlóbontásának 30. évfordulója tiszteletére megrendezett emlékülésről. A JGYTF Teleki Blanka kollégiuma elnyerte a Kiváló Kollégium címet*, az ünnepélyes címátadásról azonban csak következő lapszámunkban tudunk beszámolni. Sorozatainkból kimaradt *Isztl Zoltán Elsüllyedt világ* című anyagának második része, s megszakad a *Főiskolai Oktatók* című sorozatunk folyamatossága is, csakúgy, mint a narkósokról szóló írásainké, mert a *Kotanski*-val készített beszélgetést sem tudjuk közölni, és sorolhatnám még.

Ami maradt, az olvasható az első 4 oldalon.

A FEL. SZERK.

Hangverseny a Dómban

A Collegium Artium záróhangversenyét április 11-én, 20 órakor rendezik meg a *Dómban*. A koncerten fellép *Kovács Endre* orgonaművész és a *Juhász Gyula Tanárképző Főiskola I. számú női kara, dr. Mihálka György* főiskolai tanár vezetésével. Jegyek kaphatók a JATE Közművelődési Titkárságán (Szeged, Dugonics tér 12. I. em.)

Tudósítások a küldöttgyűlésről

Tudományegyetem

A JATE KISZ küldöttgyűlését április 23-án rendezték meg a szegedi egyetemek központi épületének aulájában. A tanácskozás kezdetén *Nagy Attila*, a KISZ JATE Bizottságának titkára kitüntetéseket adott át. Mozgalmi tevékenységéért KISZ KB Dicsérő Oklevelet *Asztalos Béla* (OD—KISZ) és *Kádár Sándor* (TTK), „Egyetemért" plakettet *Katona Péter* (OD—KISZ), Kiváló Ifjúsági Vezető kitüntetést *Mezei Róbert* (JTK) és *Katona Tamás* (TTK), Aranykoszorús KISZ-jelvényt *Fischer Lajos* (BTK), *Fazekas Zsuzsanna* (TTK) és *Igaz Ágnes* (JTK) vehetett át, többen pénzjutalmat kaptak.

A KISZ JATE Bizottságának az elmúlt mozgalmi év munkájáról szóló beszámolójához és a KISZ-szervezet politikai programjához 20-an fűzték véleményüket. A vita után a megjelent küldöttek egyhangúlag elfogadták a két dokumentumot. *A határozatok elfogadására, valamint a KISZ JATE Bizottságának és titkárának megválasztására nem került sor.* A JATE KISZ-szervezetének e legfelsőbb fórumát május első felében ismét összehívják, hogy feladatának eleget tehessen.

Tanárképző Főiskola

Az oktatók párbeszéde, és a hallgatók gyenge aktivitása jellemezte a JGYTF küldöttgyűlését.

A KISZ-bizottság beszámolójához *Farkasinszki Sándor* titkár fűzött — jobbára a gépelt anyag szövegjavításaira szorítkozó — szóbeli kiegészítést. A beszámolóból a szervezeti fegyelem igen nagymértékű lazulását emelte ki, több alapszervezet például egyáltalán nem fizette be a tagdíjat. A KISZ-megmozdulásokhoz több segítséget kért az oktatóktól és a pártszervezettől a párt-vb értékelését *Szabó József* olvasta föl. A vb is fontos gondnak tartja a szervezeti fegyelem lazulását, okát pedig a tanrendi zsúfoltságban és az egyéni érdekek előtérbe kerülésében látta. Az is baj, hogy csak néhány ember végzi a mozgalmi munkát. A KISZ-titkár és a helyettese újraválasztását támogatta a pártszervezet azzal a megjegyzéssel, hogy szeretnék, ha „Farkasinszki Sándor az elkövetkezőkben meggondoltabban fejtené ki véleményét"?

A hozzászólásokban szóba került a jutalmak igazságosabb elosztása; a terepgyakorlatok és a kirándulások miatti hiányzások kérdése. Vita nem alakult ki, a felszólalások inkább tájékoztató jellegűek voltak, egymás álláspontjának megismerését szolgálták.

Több kérdés merült föl a *Szegedi Egyetem*mel kapcsolatban. Ezekre válaszolva lapunk jelenlévő tudósítója elmondta, hogy 25 éve, az újság alapításakor az MM a JATE-t bízta meg a lap felügyeletével, és a rendelkezésre bocsátotta a lap költségeit. Az eltelt negyedszázad alatt azonban az előállítás költségei jócskán megnövekedtek, s ezeket *kizárólag a JATE finanszírozta*. Az újabb áremelkedések miatt fölmerült az oldalszámcsökkentés gondolata. Ez csak úgy kerülhető el, ha a JGYTF és a SZOTE hozzájárul a költségekhez (erről most folynak a tárgyalások). Némi pénzt a terjesztésből, az eladásból is lehetne szerezni. Ennek megszervezésére kértük a JGYTF KISZ-bizottságát is — hiszen a Szegedi Egyetem három felsőoktatási intézmény lapja.

A küldöttgyűlés a KISZ-bizottság megválasztásával ért véget. A KISZ-bizottság titkára ismét *Farkasinszki Sándor*, helyettese ismét *Záborszky Magdolna* lett. Tagjai: *Szatmári Gabriella, Gönczi Károly, Pálfi Edit, Kiss Nóra, Russay Olivér, Nagy Krisztina, Miklós Katalin, Papp Sándor, Mihály Éva, Bagi Csilla, Krizsán Tünde, Földházi Ágnes, Kugyi János, Cseh Erzsébet, Domonkos Erika, Vass Imre, Velner Ágnes, Kovács Timea* és *dr. Málovics Jánosné* oktató.

Tudomány és népgazdaság

Korszerűbb gazdálkodás igénye a SZOTE-n

A kérdés, hogy hogyan végezhet ma színvonalas oktató-kutató munkát jelen gazdasági körülményeink között egy felsőoktatási intézmény, egyre gyakrabban foglalkoztatja az egyetemek, főiskolák felelős vezetőit. Érthető, hisz ezek az oktatási egységek költségvetési intézmények, így az országot szorító gazdasági gondok közvetve ugyan, de az átlagosnál jobban éreztetik itt hatásukat.

Ez okból tárgyalta meg márciusi ülésén a *Szegedi Orvostudományi Egyetem MSZMP pártbizottsága is az orvosegyetem -önálló bevételi forrásainak lehetőségeit, illetve a kérdéssel foglalkozó javaslattervezetet.* Megállapították, hogy a SZOTE *hármas* alapfeladatának (oktatás-gyógyítás-kutatás) szinten tartása az orvosegyetem vezetésének nemcsak kötelessége, de érdeke is. Ugyanakkor az ehhez szükséges anyagi és költségi vonzatokat a központilag biztosított költségvetés egyre kevésbé fedezi, s ennek emelése a közeljövőben nem várható. *A változatlan költségvetésből pedig még a tudományos munka szinten tartása is nehéz, minőségi fejlesztése pedig megoldatlan.* A pártbizottság a pénzügyi feszültség csökkentését a *költségvetésben biztosított támogatás racionálisabb felhasználásában, a gazdasági tevékenység javításában, a kutatási pályázatokon való minél eredményesebb részvételben és a költségvetésen kívüli bevételi források megteremtésében* látja megoldódni. Alapelvként leszögezi, hogy az önálló bevételi források bővítése *nem* az állami költségvetés helyettesítését, hanem annak kényszerű kiegészítését célozza. *A kutatási eredmények népgazdasági hasznosításának nem lehet célja, hogy az orvosegyetem önellátóvá váljék.* A pb másik alapelve, hogy *az önálló bevételi források megteremtése és bővítése során az oktatás, a gyógyítás és a kutatás színvonala időlegesen sem csökkenhet.* Ezek az elképzelések, a tudományos kutatási eredmények népgazdasági hasznosítása, megújulást jelenthetnének tudományos, gazdálkodási és szemléleti téren egyaránt.

Az önálló bevételek új forrásainak megteremtésére, ill. a meglevők bővítésére egyfelől *az intézmény alaptevékenységéhez szükséges, ahhoz közvetlenül kapcsolódó lehetőségek* kidolgozását javasolja a pb. Egyik lehetőségként az *oktatómunkával megteremthető bevételeket* említik meg. Ezek közül első helyen a *devizás oktatás szerepel*, mint első, ezen bevételi források közül. (Az elmúlt évben az orvosegyetem devizás oktatás révén *11 millió 650 ezer Ft*-hoz jutott, melyből *1 millió 85* ezer devizaforint importberuházásra és *484 ezer 474* devizaforint nem beruházás jellegű import beszerzésére irányult. A SZOTE párttagsága úgy véli, a devizás orvos-, fogorvos- és gyógyszerészképzés feltétlenül támogatandó és fejlesztendő. *A devizás oktatás mellett* azonban javaslatot tett a pb a *devizás posztgraduális (egyéni)* képzés kialakítására is. Erre egyrészt a klinikai (esetleg higiénikus, szociálhigiénés) szakorvosképzés adna lehetőséget, de elméleti intézetekben dolgozó, ott doktori vagy kandidátusi fokozatot megszerző kutatók fogadása is elképzelhetőnek látszik. *Posztgraduális tanfolyamokat (csoportos képzés)* is szervezhetne az orvosegyetem, így szintén jelentős devizabevételhez juthatna. Szintén alaptevékenységhez kapcsolódó bevételi forrás a *preklinikai (állatkísérletes) térítéses munka külföldi cégek számára.* Ez a javaslat egyelőre ugyan az ötletfelvetés szintjén áll, de a pb úgy gondolja, hogy ha az orvosegyetem állami vezetése kapcsolatokat keresne külföldi cégekkel (elsősorban gyógyszergyárakkal) és felajánlaná szabad kutatói kapacitását állatkísérletes munkák elvégzésére, valószínűleg megvalósulhatna a javaslat. (A kapcsolatfelvételt és az engedélyeztetését a Medimpex vállalná magára, a SZOTE állami vezetése pedig összeállítaná a felajánlható módszerek gyűjteményét). Mindez természetszerűleg vonja maga után a SZOTE *Állattelep* kialakítását. Mindaddig, míg ez nem valósul meg, szükségesnek látszik a régi állattelep működési feltételeinek javítása, legalább a minimálisan elfogadható szintig. A *belföldi megbízó részére végzett munkák (KK) vállalási feltételeinek módosítása* szintén növelhetné az orvosegyetem alaptevékenységéhez közvetlenül kapcsolódó lehetőségek bevételi forrását. A SZOTE párttagsága egyöntetű véleménye szerint *indokolatlanul előnytelenek a KK-munkák vállalási feltételei, ezért úgy véli, szükséglenne a KK Szabályzat* olyan irányú *módosítására*, mely lehetővé tenné, hogy a feladatot teljesítő intézmény a végzett munka értékével arányosan, a jelenleginél nagyobb beruházási visszatérítésben részesüljön. Ez a módosítás más tárcához tartozó intézményekre vonatkozóan már létrejött (pl. JATE).

A SZOTE Végrehajtó Bizottsága felmérte az orvosegyetemen *az egyéb gazdálkodási tevékenységgel elérhető bevételeket is*, s megállapította, hogy a *gazdasági igazgatóság* a maga speciális tevékenységével, különböző szolgáltatások életbe léptetésével szintén bekapcsolódhatna a bevételi források bővítésének körébe. Javasolta a *gyógyítómunka ilyen jellegű felhasználását* is, például úgy, hogy a más intézmények számára végzett beavatkozások és vizsgálatok esetében önköltséget térítettene a SZOTE, s esetleg a kialakítandó pszichiátriai rehabilitációs részleget is bevonná a termelőmunkába.

A középszintű gyógyszergyár telepítése elsőként szerepel az alaptevékenységhez *közvetve kapcsolódó, beruházást igénylő* lehetőségek sorában. Az elképzelések szerint e gyógyszergyár elsősorban *hiánycikkeket és a nagy gyárakban kis volumenben gazdaságosan elő nem állítható termékeket gyártana.* A telepítés ötletét felkarolta az MSZMP Csongrád Megyei Bizottsága és a Biológiai Kutatást és Termelést Koordináló Bizottság is. A szellemi hátteret elsősorban a SZOTE *Gyógyszerésztudományi Kar* biztosítaná, de több intézet jelezte máris, hogy kollaborálni szeretne, és potenciális piacot biztosítana (pl. neuro-pszichiátriai, dermatológiai, fogászati-szájsebészeti és szemészeti hiánycikkek). E kérdésben is az állami vezetés gyors és rugalmas intézkedéseire lenne szükség. A középszintű gyógyszergyár Szegedre telepítésével az Ipari Minisztérium és az Országos Gyógyszerészeti Intézet elvileg egyetért, az Egészségügyi Minisztérium egy közös vállalat formájában látja lehetségesnek a kivitelezést. A megvalósítás számos gondja közül azonban *az induláshoz szükséges tőke megszerzése látszik a legnagyobbnak és legsürgetőbbnek. A kereskedelmi forgalomba hozható biotechnikai termékek előállítása* is bevételi forrássá léphetne elő, ha az orvostudomány területén jól felhasználható biotechnológiai terméket választana ki az orvosegyetem.

A vázolt lehetőségek *realizálása* csak a megfelelő előzetes felmérések és tájékozódások elvégzése után történhet. Szükséges *jogi* és *közgazdasági* szakemberek bevonásával a vonatkozó jogi rendelkezéseket áttanulmányozni, illetve megkeresni a bevételt eredményező *különböző* tevékenységekhez *leginkább illő* kereteket. A gondos *gazdasági elemzőmunka* mellett szükségesnek látszik a *koncepciózus kulcsemberek* kiválasztása, melyet követnie kell első lépésben különböző bizottságok kialakításának. A pártbizottság leszögezi, jelenleg igen fontos feladat, hogy az eltérő érdeket képviselő koncepciófragmensekből — az érdekek feltárása és ütköztetése útján — *egységes koncepciót* dolgozzon ki az orvosegyetem vezetése. Lehetséges, hogy ennek érdekében az innovációban járatos, független menedzser irányítására lenne szükség.

SZOTE MSZMP PB javaslattervét tanulmányozva világosan kitűnik a törekvés, az igény a korszerűbb gazdálkodás megteremtésére. Ez lehetővé tenné a magasszintű oktató-, gyógyító- és kutatómunka által egyre fokozódó és jogos financiális igények és a változatlan költségvetési támogatás közötti feszültségek legalább részbeni csökkentését.

Pszichológusnő az USA-ból

Az egyetemista nők céljait, törekvéseit és kapcsolatait vizsgálja *Candice Ann Kiss*, aki az University of Massachusetts, Amherst negyedéves pszichológia szakos hallgatója. A magyar származású lány azért érkezett hazánkba, hogy összehasonlító vizsgálatot végezve készítse elő szakdolgozatát. Öt amerikai diákszálló után a JATE Móra Kollégiumának lakóit kérte meg márciusban érdekes kérdőívének kitöltésére. A JATE Szociológia Tanszéke és a Kibernetikai Laboratórium segítőkészsége és gyors munkája révén a 83 beérkezett kérdőívet április közepén értékelte Ann. Az amerikai szakirodalom alapos ismeretét tükröző kérdőív azért újszerű, mert Magyarországon még gyermekcipőben jár a privátszféra szociológiai vizsgálata. A szellemes kérdőívre adott válaszok ezután dolgozzák föl. Az eredményekről — a szociológiaórák mellett — mi is beszámolunk.

Ifjúsági Díj kutatóinknak

Magyarországon először excimer lézer

Mint már egy rövid hírben beszámoltunk, a *JATE Kísérleti Fizikai Tanszékén működő MTA Lézerfizikai Tanszék Kutatócsoport* négy tagja *Ifjúsági Díjban* részesült. A díjat a Magyar Tudományos Akadémia ítéli oda tehetséges, fiatal szakembereknek tudományos munkájukért. Mi a díj előzményéről, a munkáról, és annak eredményéről faggatjuk a díjazottakat.

A Béke épületben *dr. Bor Zsolt*, a kutatócsoport tudományos vezetőhelyettese, míg a négy tulajdonképpeni riportalanyra várakozunk, dióhéjban összefoglalta a tanszéki munka tudnivalóit. Mint elmondja, főleg *festék- és nitrogénlézerek* kutatásával és fejlesztésével foglalkoznak. A nitrogénlézer fejlesztése jelentette a kezdő lépéseket a díjazott, új konstrukcióhoz. A most előállított excimer lézer hasonlít a nitrogénlézerekhez, de százszor nagyobb energiájú impulzusokat állít elő. A kutatásra a pénzt az MTA Szegedi Biológiai Kutató Központjától kapták. (A *Keszthelyi Lajos* akadémikus vezette csoportnak volt szüksége a lézerre biofizikai kutatások céljára.)

A tanszék egyébként rendszeresen foglalkozik ilyen jellegű kutatásokkal, ezekből 1976 óta 30 *millió Ft*-ot sikerült a JATE számlájára gyűjteni. Idén elnyertek két OTKA pályázatot is, ezek költségkerete *11 millió* Ft. Beszélgetésünk közben megérkeznek a „sikercsapat" tagjai: *Hebling János* adjunktus, fizikus (1978-ban végezte a fizikus szakot a JATE-n, s azóta itt dolgozik), *Kovács Gábor* elektromérnök (1983-ban végzett a Budapesti Műszaki Egyetemen, tavaly július óta dolgozik a tanszéken), *Frank Béla* technikus (1980 óta dolgozik rádió-televízió műszerészként az intézetben) és *Bodog Ferenc* szakmunkás (1982-től esztergályosként dolgozik itt).

— Hogyan kezdődött el a kutatás, hogy osztottátok fel egymás közt a feladatokat?

Kovács G.: — Egy nagyobb kutatócsoport része vagyunk. Ebben a csoportban az excimer lézer kutatásánál vezető szerepet kaptunk.

Hebling J.: — Ez azt jelenti, hogy négyünké volt ugyan a meghatározó szerep, de még sokan mások vettek tevékenyen részt a munkában. Az én feladatom a szakirodalom alapos áttanulmányozása volt. Ezek alapján Gábornak új gerjesztő elrendezést kellett kifejlesztenie. Béla az elektronikai, Feri a mechanikai rendszer összeállításán dolgozott.

Kovács G.: — Béla és Feri önálló ötleteit a mechanika és az elektronika terén külön ki kell emelni, valamint saját feladataik mérnöki szintű megoldását, kivitelezését.

— Milyen problémákkal kellett megküzdenetek a kísérletek során?

Hebling J.: — A nitrogénlézerrel szemben egyik különbség az, hogy előionizációra van szükség. Problémát jelent, hogy az excimer lézer kisülési csöve xenon, hélium és sósav gázzal van feltöltve. A sósav erősen korrodáló hatású, ezért az egyik fő technikai problémát az jelentette, hogy megakadályozzuk szennyeződések keletkezését a gázban. A közeg vegytisztasága ugyanis a lézer működése szempontjából döntő jelentőségű. Hosszas próbálkozás után *Tóth József* üzemmérnök az alumíniumot vegyi eljárással passziválni tudta, így az egyik legfőbb probléma is megoldódott.

Kovács G.: — Elektronikai probléma volt a nagyfeszültségű (40 kV) impulzusgenerátor „házi" kivitelezése, valamint a kapcsolt elektromos teljesítmény (1 GW) miatti elektromos zavarkisugárzás megszüntetése. A munka „előcsatározásai" közé tartozott egy speciális mérőasztal összeállítása (ezen minden mérést elvégezhettünk, meghatározhattuk a paramétereket) és az elektronikus árnyékolást biztosító dobozkonstrukció elkészítése — az anyagbeszerzés ismert nehézségeivel súlyosbítva.

— Mennyi ideig tartott a lézer teljes összeállítása?

Hebling J.: — A megbízás szerint egy évig, miközben más feladatokat is el kellett látni. Gábor például eközben írta meg a doktoriját.

— Mi a haszna az új lézernek?

Kovács G.: — Elsősorban a megrendelés szerinti biofizikai kísérleteket segíti. A biominta rövid impulzus (10^{-11} sec!) alatti viselkedését lehet vizsgálni. Erre a nitrogénlézer nem alkalmas. Egyébként a BNV-n való bemutatása után szeretnénk felajánlani az innovációs parkon keresztül hazai kutatások céljaira. Tervezünk néhány készülék hazai értékesítését is. Hasonló nyugati készülék ára kb. 40 ezer dollár.

— A díj mit jelent számotokra?

Kovács G. — Végülis ez hivatalos elismerés arról, hogy a munkánk tudományos és gazdasági szempontból az országnak hasznos, és elismerték az itthoni elsőségünket.

Bodog F.: — A sok-sok kínlódás erkölcsi elismesére, kárpótlása jól esik. Mint az anyagi elismerés is.

A beszélgetések után alkalmam volt megnézni az új műszert. Előtte állva, villódzó fényeit bámulva, kísérőim magyarázatát hallgatva megértettem előbbi tartózkodásukat, félmondataikat. Hogy ők nem a beszéd emberei. Igazából a laborban vannak otthon, itt érzik jól magukat. Ahol tenni, újat keresni lehet. Alkotni — mint láttuk —, szép eredményeket létrehozni. Gratulálunk, sok sikert a jövő munkáihoz!

C. J.

Vakablak és vakvágány

(Levélféle Ú. I-nak a Sz. E. ápr. 7-i sz.-ban közzétett cikkén meditálva)

Kedve; Ilona!

Valóban egyetemalapítók lennének ama bizonyos domborművön látható urak? Dehogy azok! Az 1872-ben Kolozsvárott felállított m. kir. Ferenc József Tudományegyetem alapítói egészen mások. Mint jól ismert, a trianoni békeszerződést követő hányattatások után, ez az egyetem került végül is Szegedre 1921-ben. (Az erre vonatkozóan elfogadott törvényjavaslatot Vass József kultuszminiszter terjesztette a nemzetgyűlés elé. (Így aztán betelt a város régi vágya is, amelynek teljesüléséért az első világháború előtt hiába járta le térdig a lábát Szeged nagy polgármestere, Lázár György.

Nem is az alapítás aktusát akarták megörökíteni a bronztáblán, hanem a Dóm téri építkezésekben részt vevők emlékét. A „nagy víz" utáni rekonstrukció kormánybiztosának, Tisza Lajosnak a szobra ma is körüljárható a Széchenyi téren, és a fő alak mellett láthatóak az építés kemény munkájának feszülő munkás figurák is. A szóban forgó emléktábláról hiányoznak az ilyen mellékalakok. Nemcsak az építőmunkásé, hanem a paraszté, a tanyasi kisbérlőjéé is például, kiknek adóba, bérleti díjba adott. több száz vagon búzájának az ára is beépült az impozáns épületegyüttesbe. Persze lehetséges, hogy ők a domborművön tapasztalható nagy tolongás mián nem férték oda. Vegyük figyelembe továbbá. hogy az emlékművet nem az utódok hálája, tisztelete hozta létre, hanem a legszűkebben vett kortársi szervilizmus és a hiúság. A kor sajátos ízlését is tükrözve, élő alakok csoportját örökítették meg saját értékítéletük alapján, az építkezések befejezésével egy időben. Egyet kell értenie okvetlenül ezzel az ízlésficammal az utókornak?

Egyébként megengedem, a domborművön előforduló nagy létszám egyik oka az, hogy az építkezések államiak, egyháziak és városiak voltak egyszerre. A három fő alak, *Klebelsberg, Glattfelder* és *Somogyi* is ezt reprezentálja. (Ebből persze az is következik, hogy nem egyszerűen egyetemi dolog az emléktábla. Az egyetem képviseletében *Tóth Károly* látható a háttérben. Igaz, az építkezések megindulásakor, az 1925/26-os tanévben *Reisz Frigyes* volt a rektor, a következő évben pedig a prorektor, de hát ő csak nem kerülhetett be ebbe az illusztris társaságba — csak az igazi halhatatlanságba. Persze az is lehetséges, hogy a tábla felállításának eldöntésekor hivatalban levő rektort vették számításba.)

Exegi monumentum aere perennius... Van-e bronztáblán szereplők közül valakinek ércnél maradandóbb emléke? Kétségtelen, hogy Klebelsberg, alias Klebi a legnagyobb formátumú személyiség közöttük, és az építkezések eszmei és anyagi megalapozásában is legnagyobb szerepe volt. Emlékszik, kedves Ilona? Annak idején azon a szemináriumon, amelyen éppen maga tartotta a főreferátumot, alaposan megtárgyaltuk azőneonacionalizmust, kultúrfölényt hirdető, adott esetben az olasz fasizmust dicsérő, ám igen hasznosan építkező, ellentmondásos egyéniségét. Ha azokra visszagondolva is úgy látja, hogy helye van a Dóm-téri panteonban, ám legyen. Ami Glattfeldert illeti (akinél, mint papnál — engedje meg — nem külön érdem, hogy elítélte a deportálásokat, különösen nem egy 1931-ben elkészült emlékmű vitatásakor), ő az építkezések megindulásakor még csak két-három éve élt Szegeden, átköltözvén Temesvárról ide, a csanádi egyházmegye új székhelyére. Az egyetem idetelepítésében, az egyetemi építkezések útnak indításában, sőt a fogadalmi templom háború alatt megszakított építésének újrakezdésében sem volt különösebb szerepe. A püspöki palota felépítésében igen. Emlékét a „vakablakkal" átellenes falon lehetne megörökíteni, ha a katolikus egyház ma nem volna indokoltan visszafogott ilyenféle gesztusok megtételében.

Marad még Somogyi Szilveszter polgármester alakja. (A többiekről is lehetne ugyan szólni, de nem érdemes és nincs is rá hely). Ő kitűnő rugalmasságának, kiváló alkalmazkodó képességének köszönhetően az igazán nagy történelmi fordulatok során (forradalmak és ellenforradalom) mindvégig felszínen, sőt az élen maradt. Bizonyos aspektusból nézve ez is kétségtelen történelmi teljesítmény. (Móra nem „örökítette meg", csak néha a tollára került a neve, mint annyi más emberé is. (Az építkezéseket a város erőforrásaival valóban támogatta. Egyebekben nem áll messze az igazságtól az a megállapítás, hogy 1920-as években, az ellenforradalmi rendszer konszolidációja idején, afféle fiók-Bethlen volt ő Szegeden. Visszaszobrosítása szerintém még akkor is meggondolandó volna, ha nagy példaképének és mentorának, mondjuk a Bethlen — Nagyatádi kézfogást ábrázoló emlékművét visszahelyeznék a Földművelésügyi Minisztérium épülete elé, ahonnan a hálátlan utókor eltávolította.

Egyébként ilyen ez a történelem és a benne botorkáló ember. Emlékműveket emel, emlékműveket távolít el például. Kérdés, hogy később okvetlenül visszaszkell rakni az eltávolított emlékműveket csak azért, mert üres a helyük? Mi van, ha csak az üres hely van meg, a bronzot meg beolvasztották mint — mondjuk — a sok Sztálin-szobor esetében? Meggondolandó dolgok ezek, kedves Ilona.

Nem is akartam én egyebet jelen soraimmal, csak ezt az át- és meggondolási készséget élesztgetni.

Szeretettel üdvözli

SERFŐZŐ LAJOS

Utóirat: Biztos, hogy a Hősök kapuja boltívében rejlő *Aba-Novák*-freskó az első világháború halottjai emléke megörökítésének szándékával és tartalmával készült? Utánajárhatna ennek is, mint a domborműügyének.

Ajánlom figyelmébe pl. Shvoy Kálmán visszaemlékezéseit.

S. L.

Kedves Tanár úr!

Köszönöm, hogy megtisztelt soraival. A JATE Szerves és Szervetlen Kémiai Tanszékének Aradi vértanúk terére néző faláról hiányzó domborműről máris többet tudunk. Klebelsberg, ellentmondásos kultúrtörténeti szerepe — szerintem — a köztudat része. Kérdőjelei, remélem vitára serkentenek. Tisztelettel:

ÚJSZÁSZI ILONA

Tanácskozott a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Pártbizottsága

Kibővített ülést tartott *április 16-án* az MSZMP Főiskolai Bizottsága. Fő napirendi pontként az értelmiséggé válás helyzetéről, főiskolai lehetőségéről vitatkoztak a jelenlevők. A végrehajtó bizottság írásos állásfoglalásához *dr. Gácser József* fűzött szóbeli kiegészítést. Legfőbb problémaként azt jelölte meg, hogy több *szabadidőt kellene biztosítani a hallgatóknak, hogy több lehetőségük legyen az önálló (alkotó) munkára.* Ennek érdekében javítani kellene a kapcsolatot a hallgatók és az oktatók között. „Különösen a hallgatók szétforgácsolt napja nem teszi lehetővé az elmélyült tanulást, az önállóság, alkotó készség fejlesztését." — olvashatjuk a tájékoztatóban. *Elek József*, a TO vezetője vitatta, hogy a hallgatók órarendje lehetetlenné tenné az elmélyült munkát. Szerinte egy főiskolán sincs ennyi szabadideje a hallgatóknak. *Tóth Gyuláné* szerint pedig „... valósággal elkényeztetjük a hallgatóinkat az órarenddel. Ha bárhová kikerülnek tanítani, sokkal rosszabb helyzetben lesznek. Ne sírjanak azon, hogy van két lyukas órájuk, hogy nem üljenek be a könyvtárba!" *Ilonka Ildikó*, a hallgatók képviselője szerint azonban az egy-két órás időtartam nem elég arra, hogy valaki egy témában elmélyüljön, ahhoz hosszabb idő kell. Többen hangoztatták, hogy nem a *nap*, hanem a *hét* beosztása rossz, s ez nem teszi lehetővé az olvasást, színházba járást, értelmiségivé válást. *Pitrik József* szerint még mindig sok a lazaság, lógás, üresjárat; s ez jelentkezik a hét elején és a hét végén is. „Sok olyant engedünk meg itt a főiskolán, aminek értelme nincs. Az ifjúság csináljon programokat, de csak akkor, ha meggyőz bennünket arról, hogy van értelme. Azt hiszem, az idei tapasztalatok alapján el kellene gondolkodnunk arról is, hogy megengedhetjük-e a fordított napot. A hallgatók nincsenek eléggé leterhelve, ezért lehetséges az, hogy minden hétvégén hazautaznak." *Rozgonyiné dr. Molnár Emma* (aki a távollevő *Szendrei János* főigazgató véleményét is ismertette) elmondta, hogy a felsőoktatási órarendek mindig is ilyenek voltak. A hét vége lenne alkalmas arra, hogy a hallgatók olvassanak, művelődjenek, közösségi életet éljenek. A sokszori hazautazás azonban ezt erősen hátráltatja. *Galgóczi László* elmondta, hogy hallgatók azért mennek haza, mert otthon jól érzik magukat. itt pedig nem. Ezt adminisztratív úton megakadályozni nem szabad, hanem az a feladat, hogy a hallgatóknak olyan értelmes, vonzó alternatívákat mutassanak fel, amelyek megteremtik a közösségi életet és az önművelés igényét.

A jelenlevők üdvözölték azt az elképzelést, „hogy a KISZ iktassa programjába Szeged sokirányú kulturális lehetőségeinek megismertetését és az ezzel kapcsolatos értelmes tevékenységi lehetőségek kimunkálását."

Szó esett a *hallgatói fegyelem* kérdéseiről is. Sokan felháborodottan hangoztatták, hogy súlyosan fegyelmezetlen, sőt bűncselekményt elkövető hallgatókat sem lehet eltávolítani a főiskoláról. Az ilyen eseteket nem szabad eltitkolni, beszélni kell róluk. Több tanár véleménye szerint még a főiskolán kell kiszűrni azokat, akik erkölcsileg nem alkalmasak a tanári pályára.

A szélsőséges eseteknél nagyobb figyelmet és körültekintést igényelnek azok a hallgatók, akik nem alkalmasak arra, hogy pedagógussá váljanak, vagy nem akarnak tanítani. Ahogy *Kovács Tibor* hallgató fogalmazott: „Sok ember csak diplomát akar, mert ez kell az érvényesüléshez. Másoknak időközben megy el a kedve a tanítástól, mert vagy nem érzik magukat alkalmasnak, vagy a főiskolai évek során hidegülnek el a tanári hivatástól. „A VB állásfoglalása szerint... „találkozunk olyan nézettel, hogy egyáltalán *érdemes-e értelmiséginek lenni.* Az ilyen szélsőséges nézettel mindig vitázni kell, és nem szabad elfogadni jövőnk, szocialista társadalmunk előrehaladása érdekében."

A PB ezután személyi kérdésekben döntött. A testület tagjai közé választotta *Szabó Márta* III. éves földrajztestnevelés szakos hallgatót. A PB előzetesen állást foglalt a KISZ-bizottság titkárának és titkárhelyettesének személyére vonatkozóan. Harmadik napirendi pontként a VB tájékoztatója hangzott el a két PB ülés között végzett munkáról. A VB április 8-i ülésén az intézményi bérfejlesztéssel kapcsolatos tájékoztatót hallgatott meg, majd úgy döntött: kezdeményezi, hogy az intézmény főigazgatója hozza nyilvánosságra a bérfejlesztés alapelveit és gyakorlati megvalósítását. Az ülés bejelentésekkel ért véget.

SZEGEDI EGYETEM

A József Attila Tudományegyetem, a Szegedi Orvostudományi Egyetem és a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola MSZMP és KISZ-bizottságainak lapja

Felelős szerkesztő: GRÓF RÓZA

Szerkesztőség: 6720 Szeged, Dugonics tér 12. Telefon: 12-119

Megjelenik havonta kétszer

Ára: 2,30 forint. Előfizetési díj egy évre 36,80 forint

Terjesztik az intézmények KISZ- és szakszervezeti bizottságai

Kiadja a Csongrád Megyei Lapkiadó Vállalat Szeged, Tanácsköztársaság útja 10. sz. 6740

Telefon: 24-633 Telex: 82-282

Felelős kiadó: Kispál Antal igazgató

Szegedi Nyomda Szeged, Bajcsy-Zsilinszky u. 28. 6720

ISSN: 0230—791X

1987. V. 8. — 2057 —

Felelős vezető: Surányi Tibor igazgató

A József Attila Tudományegyetem szervezeti és működési szabályzata (Tervezet)

1. Az intézmény neve: József Attila Tudományegyetem (a továbbiakban: egyetem); székhelye: Szeged, Dugonics tér 13.

2. Az Egyetem külföldi kapcsolatai során az alábbi idegen nyelvű elnevezéseket használja: latin: Universitas Scientiarum de Attila József Nominata, Szeged,

— orosz: Szegedszkij Universzityet im. Attila Józsefa,

— angol: Attila József University, Szeged,

— francia: Université Attila József Szeged,

— német: Attila—József—Universität, Szeged,

— spanyol: Universidad József Attila, Szeged

3. Az Egyetem jogi személy.

4. Az Egyetem a művelődési miniszter (a továbbiakban: miniszter) felügyelete alatt áll.

5. Az Egyetem karokra, központi intézményekre és hivatalokra tagozódik.

a) Az Egyetem karai: — Állam- és Jogtudományi Kar, — Bölcsészettudományi Kar, — Természettudományi Kar.

b) Az Egyetem központi intézményei:

— Marxizmus—Leninizmus Központi Tanszékcsoport,

— Központi Idegennyelvi Lektorátus,

— Testnevelési Tanszék,

— Kalmár László Kibernetikai Laboratórium,

— Oktatástechnikai Központ,

— Központi Könyvtár,

— Ságvári Endre Egyetemi Gyakorló Gimnázium,

— Ságvári Endre Gyakorló Általános Iskola, (Eötvös Loránd Kollégium, Móra Ferenc Kollégium, Herman Ottó Kollégium, Kossuth Lajos sugárúti kollégium).

c) Az Egyetem hivatalai: Rektori Hivatal, Gazdasági Igazgatóság; Kari Hivatal: Dékáni Hivatal

6. Az egyetem célja a szocializmus mellett elkötelezett magas szakmai és általános műveltségű értelmiségiek — nevezetesen: jogászok, középiskolai tanárok és más társadalomtudományi és természettudományi szakemberek — képzése és továbbképzése. Ezt a célt szolgálja az Egyetem alaptevékenysége: az oktató, a nevelő és a tudományos kutatómunka.

7. a) Az Egyetem oktatási és más szervezeti egységeiben és kutatóhelyein folyó tudományos munka eredményeit az Egyetem szerződéses kapcsolatok és gazdasági társulások útján is a népgazdaság és az állami és társadalmi gyakorlat egyéb területei szolgálatába állítja. Az állami megbízásokról és a szerződéses munkákról, valamint az Egyetem gazdasági társulásokon belüli tevékenységéről külön szabályzat rendelkezik.

b) Az egyetemen működő akadémiai kutatócsoportok és a kutatók jogállására vonatkozóan az MTA és a Művelődési Minisztérium közötti megállapodás az irányadó.

8. Az Egyetem szaktudományonként — rendszeres és alkalmanként megjelenő — saját kiadványai útján is elősegíti az oktatók és hallgatók kutatási eredményeinek közreadását. A rendszeres kiadványok — Acta Universitatis Szegediensis, Acta Iuvenum — közreadásának rendjét külön szabályzat állapítja meg.

9. a) A tudományos utánpótlás céljából az oktatási egységek a kiváló hallgatókat az egység tudományos munkájába bevonják.

b) Az egyetem részt vesz a kutatóképzésben, mely az egyetemi végzettséggel rendelkező szakemberek továbbképzésének része.

10. Az egyetem, a Karok, és az oktatási egységek szerződéses kapcsolatot létesíthetnek külföldi egyetemekkel, karokkal, intézetekkel elsősorban együttes kutatásra, továbbá oktatási-kutatási tapasztalatok cseréjére.

11. Az egyetem együttműködik a hazai tudományos intézményekkel, így a Magyar Tudományos Akadémia testületi és szakigazgatási szerveivel, kutatóintézeteivel, különösen a Szegeden működő Biológiai Központjával, továbbá az MTA egyetemünkön szervezett kutatócsoportjaival. Rendszeres kapcsolatot tart fenn a Szegedi Akadémiai Bizottsággal, továbbá a Karokon folyó képzésben és tudományos munkában érdekelt szakminisztériumokkal, országos hatáskörű szervekkel, tudományos társaságokkal és egyesületekkel.

12. Az Egyetem együttműködik

a) a szegedi székhelyű felsőoktatási intézményekkel, elsődlegesen kutatási és oktatási vonatkozásban (pl. közös kutatási programok kialakítása, képzési feladatok kölcsönös ellátása), továbbá társadalompolitikai, nevelési, kulturális és egyéb területeken. Ezen belül az Egyetem oktatói közreműködésének a Szegedi Orvostudományi Egyetemen folyó orvos- és gyógyszerészképzésben.

b) A Juhász Gyula Tanárképző Főiskolával való oktatási kapcsolatokról — beleértve a főiskolai szakképesítés megszerzésének lehetőségeit is — külön megállapodás rendelkezik.

c) Az Egyetem oktató, nevelő és tudományos munkáján keresztül arra törekszik, hogy a Dél-Alföld gazdasági, társadalmi és kulturális életének fejlődését elősegítse. Az Egyetemnek Szeged várossal, valamint Csongrád, Bács-Kiskun és Békés megyével való kapcsolatát külön együttműködési megállapodások szabályozzák.

13. Az Egyetem részt vesz a felsőfokú képzettséggel rendelkező szakemberek továbbképzésében. Ezen belül

— központi feladat az egyetemen folyó, vagy ahhoz kapcsolódó általános és speciális továbbképzés elvi irányítása és ellenőrzése,az anyagi, személyi és egyéb feltételek központi biztosítása, kapcsolattartása a továbbképzést irányító szervekkel és egyes esetekben központi szervezési feladatok ellátása (pl. továbbképző tanfolyamok szervezése, szerződések megkötése);

— kari feladat az illető karhoz kapcsolódó szakokon az általános és speciális továbbképzés megszervezése, irányítása és ellenőrzése,

— az oktatási szervezeti egységek feladatát képezi a továbbképzés tematikájának összeállítása, a továbbképzés szakmai ellátása, a foglalkozások megtartása és a továbbképzésben részesülők munkájának minősítése.

Az egyetem vezetése

14. Az Egyetem vezetésével kapcsolatos feladatokat

a) az Egyetemi Tanács és

b) a rektor

látja el olyan módon, hogy az Egyetem vezetésében részt vesznek a Pedagógus Szakszervezet és a KISZ egyetemi testületei. Részvételük módját külön együttműködési megállapodások szabályozzák. Ugyancsak részt vesznek az Egyetem vezetésében az Egyetemi Hallgatói Tanács (a továbbiakban: EHT) és a hallgatói ügyekkel foglalkozó, önkormányzati alapon működő egyetemi testületek (Kollégiumi Tanács, Sportbizottság, Tudományos Diákköri Tanács, Közművelődési Bizottság).

15. A rektornak három helyettese van

a) oktatási rektorhelyettes,

b) nevelési rektorhelyettes,

c) tudományos rektorhelyettes.

A rektor a rektorhelyettesek közül — meghatározott időtartamra — általános rektorhelyettest bíz meg, aki a rektor távollétében utólagos tájékoztatási kötelezettség mellett a rektor számára biztosított jogkörben jár el.

16. Az Egyetemi Tanács

a) meghatározza az Egyetem fejlesztési tervét (programját),

b) meghatározza az Egyetem gazdálkodásának alapvető szabályait, jóváhagyja a Művelődési Minisztérium elé terjesztendő egyetemi költségvetési javaslatot és ehhez kapcsolódóan javaslatot tesz az Egyetem szempontjából jelentős gazdasági, beruházási stb. ügyekben, és dönt a rendelkezésére álló pénzeszközök felhasználásának elveiről,

c) ellenőrzi az Egyetem hatáskörébe tartozó alapvető ifjúságpolitikai feladatok végrehajtását,

d) megállapítja az egyetemi személyzeti munka elveit és feladatait, valamint az Egyetem oktatói-kutatói követelményrendszerét és véleményt nyilvánít személyi kérdésekben,

e) megállapítja a tudományos kutatás végzésének és irányításának, valamint a tudományos utánpótlás nevelésének és képzésének a képzés jellegéből adódó, sajátos intézményi elveit,

f) meghatározza a más intézményekkel való együttműködés alapvető funkcióit, típusait és szabályait,

g) kezdeményezi regionális tanács és más együttműködési formák létrejöttét,

h) meghatározza az Egyetem nemzetközi kapcsolatainak elveit,

i) meghatározza az Egyetem szakirodalmi információs igényeinek kielégítésére szolgáló könyvtári és informatikai tevékenység elveit, gyakorlatának és együttműködési rendszerének főbb szempontjait,

j) kialakítja az Egyetem közművelődési és sporttevékenységének irányvonalát,

k) meghatározza az Egyetem fejlesztő, szolgáltató és más hasonló tevékenységével kapcsolatos irányvonalát,

l) egyetemi kitüntetéseket és kitüntető címeket alapít és ilyeneket adományoz, továbbá adományozza az arany-, gyémánt-, vas-, és rubinoklevelet,

m) egyetemi szabályzatokat alkot,

n) megállapítja a munkatervét,

o) elfogadja az Egyetem tevékenységéről a felettes szerv elé terjesztendő beszámolót,

p) állást foglal abban a kérdésben, hogy valamely adott tevékenység az Egyetem alaptevékenysége körébe tartozik-e,

r) dönt a tiszteletbeli doktori cím adományozása kérdésében a vonatkozó jogszabályban és doktori szabályzatban meghatározott módon,

s) dönt más intézményekkel és szervezetekkel való együttműködésre vonatkozó szabályzatok elfogadásában.

t) dönt mindazokban a kérdésekben, amelyet jogszabály vagy a jelen szervezeti és működési szabályzat (a továbbiakban: Szabályzat) a hatáskörébe utal.

Az Egyetemi Tanács dönt az egyetemi, a kari, vagy a szakmacsoportonként szervezett szakmai testületek létesítéséről, megállapítja feladat- és hatáskörüket, az Egyetemi Tanáccsal való kapcsolataikat, valamint az egyetemi tanácsi képviseletüket.

17. Az Egyetemi Tanács saját működésének elősegítésére, továbbá meghatározott nevelési, oktatási, tudományos, igazgatási, gazdasági és egyéb kérdések elemzésére, javaslatok kidolgozására, döntések előkészítésére, egyetemi folyamatok ellenőrzésére, valamint a hallgatói ügyeknek és az Egyetemre felvételre jelentkezők ügyeinek az intézésére bizottságokat hoz létre. E bizottságok elnökéül lehetőleg az Egyetemi Tanács tagjait kell felkérni. A bizottságok megalkotják saját szabályzatukat, amelyet az Egyetemi Tanács hagy jóvá. Az Egyetemi Tanács mellett működő állandó bizottságok felsorolását az 1. sz. melléklet tartalmazza.

Az Egyetemi Tanács bizottságaiban biztosítani kell a hallgatói képviseletet. Az állandó bizottságok hallgatói képviselőit a KISZ Egyetemi Bizottsága javaslatára az EHT évente választja. Az ideiglenes bizottságokban a hallgatói képviseletről az Egyetemi Tanács a KISZ Egyetemi Bizottságával egyetértésben esetenként foglal állást.

18. Az Egyetemi Tanács

a) dönt minden olyan szervezeti kérdésben, amely nem tartozik felettes szervek hatáskörébe,

b) meghatározott időnként beszámoltatja az egyetemi vezetőket, az oktatási és más szervezeti egységek vezetőit (köztük a karok dékánjait is), a főtitkárt és a gazdasági főigazgatót, az irányított szervek vezetőit, beszámolót kérhet — a politikai és társadalmi szervezetek kivételével — az Egyetemen működő minden szervtől és más közösségtől,

c) közvetlenül vagy a bizottságain keresztül ellenőrzi a határozatainak végrehajtását és elfogadja az azok teljesítéséről szóló beszámolókat.

19. Az Egyetemi Tanács véleményt nyilvánít, illetőleg javaslatot tesz minden, az Egyetemet érintő és a felettes szervek döntési hatáskörébe tartozó ügyben.

20. Az Egyetemi Tanácsi előterjesztéseket, jegyzőkönyveket és határozatokat a Művelődési Minisztériumhoz tájékoztatásul fel kell terjeszteni.

21. Az Egyetemi Tanács a hatáskörét a kari, illetőleg az önálló oktatási szervezeti egység mellett működő tanácsokra, a 17. pontban megjelölt testületekre és bizottságokra, továbbá a 14. pontban említett szervekre és közösségekre, illetve a rektorra átruházhatja. Az átruházott hatáskörök gyakorlásáról az érintett tanácsnak, testületnek, bizottságnak, közösségnek és személynek rendszeresen be kell számolnia.

22. Az Egyetemi Tanács

a) a kari tanácsokra ruházza hatáskörét

— a kari tantervek jóváhagyása,

— kari szabályzatok megalkotása és

— a kari tanszékcsoportok szabályzatainak jóváhagyása

b) a tanszékcsoportokra ruházza át hatáskörét

— a tanszékcsoport szakmai illetékességébe tartozó tantervek meghatározása,

— a tudományos diákköri munka segítése és szakmai irányítása formáinak megállapítása és

— a tanszékcsoportra vonatkozó szabályzatok megalkotása ügyében.

23. Az Egyetemi Tanács átruházott hatáskörét másra átruházni nem lehet.

24. Az Egyetemi Tanács nem ruházhatja át

a) az Egyetem nevelő-oktató-tudományos munkáját, szervezetét és fejlődését alapvetően érintő kérdésekben való állásfoglalást,

b) a saját szervezetének és munkarendjének meghatározását,

c) a fejlesztési programok, tervek meghatározását és a költségvetésben biztosított összeg felhasználásának elfogadását,

d) az egyetem egészét érintő szabályalkotást,

e) az országos jelentőségű kérdésekben való állásfoglalást, illetőleg, ha valamely kérdésben a művelődési miniszter az Egyetemi Tanács véleményét vagy javaslatát kéri,

f) a 19. pontban megjelölt véleményezési jogát.

25. Az Egyetemi Tanács megsemmisítheti

a) az átruházott hatáskörben hozott, továbbá

b) bármely — az Egyetemen működő állami vagy állami felügyelet alatt működő — tanács, testület, szerv, közösség, illetőleg vezető által hozott oktatáspolitikai érdeket sértő döntést.

26. Az Egyetemi Tanács

a) hatáskörét az ülésen gyakorolja,

b) szükség szerint, de félévenként legalább két alkalommal tart ülést,

c) Az Egyetemi Tanácsot 15 napon belül össze kell hívni, ha azt valamely Kari Tanács vagy az EHT javasolja, ha az Egyetemi Tanács tagjainak legalább egyharmada írásban kéri, továbbá, ha a művelődési miniszter erre a rektort felhívja. A rendkívüli tanácsülést a napirend megjelölésével kell összehívni.

27. A Tanács ülésének napirendjére a rektor tesz javaslatot.

a) A Tanács a napirend elfogadása tekintetében egyszerű szótöbbséggel határoz.

b) A tanácsülés napirendjére fel kell venni azokat a kérdéseket is, amelyeket a tanács valamelyik tagja javasol és amelyek felvételét a Tanács egyszerű szótöbbséggel megszavazza.

28. A rektor köteles gondoskodni arról, hogy rendes tanácsülés esetén az ülés időpontja előtt legalább 8 nappal, rendkívüli tanácsülés esetén pedig legalább 2 nappal a napirendi pontokat tartalmazó meghívót a tanács minden tagja megkapja.

29. Az Egyetemi Tanács ülésén szereplő valamennyi érdemi kérdésben lehetőleg írásbeli előterjesztést kell készíteni és azt a Tanács tagjainak olyan időpontban kell eljuttatni, hogy azok a vitában felkészülten vehessenek részt.

30. a) A Tanács ülésére készített írásbeli előterjesztést — lehetőleg teljes terjedelemben — három példányban az ülés napja előtt legalább 8 nappal az Egyetemi Könyvtárban az Egyetem oktatói, kutatói, dolgozói és hallgatói számára hozzáférhetővé kell tenni.

b) Ha az előterjesztést bármilyen okból teljes terjedelemben nem lehet közzétenni, akkor a határozati javaslatokat kell ugyanolyan formában hozzáférhetővé tenni.

c) A nyilvánosságra hozás kötelezettsége nem vonatkozik a személyzeti, valamint azon ügyekre, amelyekre a titkos ügykezelés szabályai érvényesek.

31. a) A Tanács mind döntés, mind javaslattétel, mind véleményezés vonatkozásában csak akkor határozatképes, ha ülésén a szavazásra jogosult tagoknak legalább fele jelen van.

b) Amennyiben a Tanács határozatképtelen, 2—8 napon belül új tanácsülést kell összehívni, amely a sikertelenül összehívott tanácsülés napirendjére előzetesen felvett kérdésekben a megjelentek számára tekintet nélkül határozatképes.

32. a) A Tanács határozatait általában egyszerű szótöbbséggel hozza.

b) Az egyszerű szótöbbség a határozatképes tanácsülésen jelenlevő és szavazati joggal rendelkező tagok több mint felének igenlő szavazatát jelenti.

c) Valamennyi szavazati jogú tanácstag több mint felének az igenlő szavazata (minősített többség) szükséges

— személyi ügyekben hozott döntéshez,

— egyetemi szabályzatok elfogadásához, illetve módosításához,

— az egyetemi munkaterv elfogadásához,

— az egyetemi költségvetési keretnek az egyes egységek közötti felosztásához, az egyes előirányzatokkal való gazdálkodás meghatározásához, a költségvetés végrehajtásáról szóló beszámoló jóváhagyásához,

— az oktatási egység létesítésével és megszüntetésével kapcsolatos véleménynyilvánításhoz.

d) Szavazategyenlőség esetén az a javaslat válik határozattá, amely mellett a Tanács elnöke dönt.

33. A Tanács általában nyílt szavazással szavaz, kivéve a személyi ügyeket, továbbá azt az esetet, ha a tanács szavazati jogú tagjainak legalább egyötöde titkos szavazást kér.

34. Személyi ügyekre vonatkozó külön rendelkezések:

a) Egyszerű szótöbbség szükséges személyi kérdésekben, ha a Tanács véleményezési vagy javaslattételi jogkört gyakorol.

b) Kettőnél több jelölt esetében, amennyiben az 50%-ot meghaladó többséget az első szavazás során egyik jelölt sem éri el, a két legtöbb szavazatot elért jelölt között új választást kell elrendelni.

c) Ha több jelölt esetén minősített többséget igénylő kérdésben a többség két egymást követő szavazás során egyik jelölt javára sem alakul ki, a harmadik szavazásnál a jelenlevők egyszerű szótöbbsége alapján születik meg a döntés.

d) Személyi kérdéseknél, ha egy helyre több jelölt van, csoportos szavazólap nem alkalmazható.

35. a) A tanácsülésről jegyzőkönyvet kell vezetni.

b) A jegyzőkönyvet a tanácsülés elnöke, a jegyzőkönyvvezető, valamint a rektor által alkalmanként felkért két hitelesítő írja alá.

36. a) A Tanács tagja az Egyetem vezetőihez az Egyetem életét érintő bármely kérdésben írásban vagy szóban kérdést intézhet. A kérdésre az annak tárgya szerint illetékes vezető lehetőleg még a tanácsülésen szóban, de legkésőbb 30 napon belül írásban köteles válaszolni. A választ a Tanács minden tagjának meg kell küldeni.

b) A választott egyetemi tanácstag a választói közül bárki részéről átadott írásbeli, közérdekű témát tartalmazó anyagot köteles megtárgyalásra a tanács elé terjeszteni. A Tanács azonban dönthet úgy, hogy az anyaggal nem foglalkozik, azt illetékes bizottság, vagy egyetemi tisztviselő elé utalja.

c) Bármelyik szavazatra jogosult tanácstag kérheti különvéleményének jegyzőkönyvbe foglalását.

(Folytatás a 4. oldalon.)

A JATE szervezeti és működési szabályzata (Tervezet)

(Folytatás a 3. oldalról.)

d) A tanácsülésen tanácskozási joggal résztvevő tag kérheti álláspontjának részletes jegyzőkönyvi rögzítését.

e) A tanácsülésről felvett jegyzőkönyv egy példányát az Egyetemi Könyvtár őrzi; abba az Egyetemmel munkaviszonyban vagy hallgatói jogviszonyban álló személyeknek betekintési joguk van. A tanácsülés határozatait az Egyetemi Értesítőben kihirdeti és a Szegedi Egyetem című újságban közzéteszi.

37. Az Egyetemi Tanács

a) elnöke a rektor

b) titkára a főtitkár,

c) tagjai állami tisztségük alapján a rektorhelyettesek, a karok dékánjai, a gazdasági főigazgató és a Marxizmus—Leninizmus Központi Tanszékcsoport vezetője,

d) tagjai társadalmi szervezetben viselt tisztségük alapján az MSZMP, a Pedagógus Szakszervezet és a KISZ egyetemi szervezetének a képviselője,

e) tagja az Egyetem előző rektora.

38. Az Egyetemi Tanács választott szavazati jogú tagjai

a) a karok oktatói és kutatói által karonként választott 3—3 oktató, kutató, vagy hallgató,

b) a karon kívüli oktatási szervezeti egységek oktatói és kutatói által választott egy oktató vagy kutató,

c) a Pedagógus Szakszervezet egyetemi bizalmi testülete által választott egy nem oktató, nem kutató dolgozó,

d) a karok nappali tagozatos hallgatói által karonként választott 3—4, összesen 11 nappali tagozatos hallgató, oktató vagy kutató.

39. Az Egyetemi Tanácsba a miniszter — továbbá, ha a Tanács olyan kérdést tárgyal, a képzésben érdekelt további miniszter, vagy országos hatáskörű szerv vezetője — képviselőjét meg kell hívni.

40. Az Egyetemi Tanács ülésén állandó meghívottként tanácskozási joggal részt vesz a személyzeti vezető, az Egyetemi Könyvtár igazgatója és az Oktatói-Dolgozói KISZ-szervezet képviselője.

41. A rektor bármelyik ügy tárgyalásánál tanácskozási joggal az Egyetemi Tanács ülésére meghívhat bármely olyan személyt, aki a tárgyalt ügyben szervezetileg vagy szakmailag illetékes.

42. Helyettesítésnek a karok dékánjai, a Marxizmus—Leninizmus Központi Tanszékcsoport vezetője és a gazdasági főigazgató tekintetében van helye.

43. A választott egyetemi tanácsi tagság oktatók, kutatók és dolgozók esetében 3 évre, hallgatók esetében 1 évre szól, és mindkét esetben megújítható.

44. A rektor feladata és hatásköre:

a) az Egyetem képviselete,

b) a közvetlenül hozzá tartozó szervezeti egységek irányítása,

c) az Egyetemi Tanács döntéseinek előkészítése és a Tanács határozatainak végrehajtása,

d) az ellenőrzési, a munkavédelmi és a személyzeti munka irányítása,

e) az oktató-, a nevelő- és a kutatómunka, valamint a továbbképzés irányítása, összehangolása,

f) az ifjúságpolitikai tevékenység irányítása,

g) az Egyetem felvételi tevékenységének irányítása, ide értve a felvételi előkészítő (FEB) tanfolyamokat is,

h) az egyetem fejlesztési tervének összeállítása, a jóváhagyott tervek végrehajtásának megszervezése,

i) az Egyetemen folyó igazgatási és gazdasági tevékenység irányítása,

j) javaslattétel a karok dékánjai, a rektorhelyettesek és a gazdasági főigazgató, valamint az Egyetem Központi intézményeinek vezetői személyére nézve,

k) a hatáskörébe tartozó munkáltatói jogkör gyakorlása,

l) kiadói és terjesztési jog gyakorlása a jogszabályok rendelkezései szerint,

m) a kiadmányozási és utalványozási jogkör gyakorlása,

n) az Egyetem rendelkezésére álló központi alapok és pénzügyi keretek feletti rendelkezés,

o) mindazoknak a hatásköröknek a gyakorlása, amelyeket jogszabály vagy a Szabályzat hatáskörébe utal.

45. A rektor és helyettesei közötti munkaköri megosztást a rektor — az Egyetemi Tanács véleményének meghallgatásával — állapítja meg.

46. A rektor a dékánokra, illetve a központi intézmények vezetőire ruházza át

— az adjunktusok kinevezését,

— az Egyetem rendelkezésére álló központi alapoknak és pénzügyi kereteknek az éves költségvetésben meghatározott része feletti rendelkezést,

a tanszékcsoportok vezetőire ruházza át a tanársegédek kinevezését.

47. A rektor más szervre vagy személyre nem ruházhatja át

— az Egyetemi Könyvtár főigazgató-helyettesének,

— a Rektori Hivatal vezetőjének,

— a Személyzeti Csoport vezetőjének és alkalmazottainak,

— a gazdasági főigazgató helyetteseinek,

— a gyakorló iskolák igazgatóinak és igazgatóhelyetteseinek,

— a Kalmár László Kibernetikai Laboratórium vezetőjének és helyettesének a

kinevezését illetve megbízását, valamint oktatókkal vagy kutatókkal szemben elbocsátás fegyelmi büntetés kiszabását.

48. A rektor felügyeletet gyakorol az önkormányzati szervek és az öntevékeny közösségek felett.

49. A rektor tevékenységéről rendszeresen tájékoztatja az Egyetemi Tanácsot, az átruházott hatáskörben hozott döntéseiről rendszeresen beszámol.

50. Az Egyetem vezetésével kapcsolatos feladatok ellátására, megszervezésére, döntések előkészítésére a rektor operatív, illetőleg tanácsadó bizottságokat alakíthat. A hallgatók képviseletét e tanácsokban, illetve bizottságokban is biztosítani kell.

51. A rektor által alakított operatív, illetőleg tanácsadó bizottság döntési jogkörrel nem ruházható fel.

52. A rektor által alakított operatív és tanácsadó bizottságokban a hallgatói képviseletről a rektor a KISZ Egyetemi Bizottságával egyetértésben gondoskodik.

53. A rektornak feladatai ellátása és hatáskörének gyakorlása során általános újítási joga van, nem utasíthatja azonban az Egyetemi Tanácsot, a Kari Tanácsokat, az önálló oktatási szervezeti egység mellett működő tanácsot, továbbá az Egyetemen működő politikai és társadalmi szervezeteket.

54. A rektor — az Egyetemi Tanács és az Egyetemen működő politikai és társadalmi szervezetek döntéseinek kivételével megsemmisíthet minden olyan döntést, határozatot, intézkedést, amely jogszabályt sért.

55. A rektor az Egyetemi Tanács jogszabályt, illetőleg oktatáspolitikai érdeket sértő döntésének megsemmisítése érdekében előterjesztéssel fordul a művelődési miniszterhez. A rektor előterjesztésének a végrehajtásra felfüggesztő hatálya van.

A karok vezetése

56. A kar a hallgatók nevelését-oktatását és a tudományok művelését ellátó, a szakképzésben és a tudományos munkában együttműködő oktatókat, kutatókat, egyéb dolgozókat oktatási, szervezeti és más egységeket (laboratóriumot, könyvtárat, műhelyt stb.) magában foglaló, külön igazgatási szervezettel rendelkező egység.

57. A kar vezetésével kapcsolatos feladatokat

— A Kari Tanács és a dékán látja el, olyan módon, hogy a kar vezetésében részt vesznek a Pedagógus Szakszervezet és a KISZ kari testületei, a pontban említett együttműködési megállapodások alapján. Ugyancsak részt vesznek a Kar vezetésében a Kari Hallgatói Tanács (a továbbiakban: KHT) és a hallgatói ügyekkel foglalkozó bizottságok (diákjóléti, tanulmányi, fegyelmi bizottság). A Kar vezetéséhez segítséget nyújt a tanszékvezetők tanácsadó testülete és a Kar oktatóinak értekezlete.

58. A Kari Tanács dönt a kar életére vonatkozó valamennyi lényeges kérdésben.

A Kari Tanács dönt különösen

a) saját szervezetének kialakításáról,

b) a tanszékvezetők tanácsadó testületének, továbbá saját elnökségének, egyéb bizottságoknak a létrehozásáról,

c) a tanszékcsoportokon belül meghatározott és általuk koordinált tantervek és tantárgyi programok jóváhagyásáról,

d) a fakultatív és a speciális tantárgyak körének megállapításáról,

e) a kar költségvetési keretének felosztásáról és az egyes előirányzatokkal való gazdálkodásról.

f) a kar oktató, nevelő munkájával és tudományos tevékenységével, továbbá a kar által szervezett továbbképzésekkel kapcsolatos elvi kérdésekről.

g) a kari képzési és káderutánpótlási elveinek megállapításáról,

h) a kari szabályzatok megalkotásáról,

i) külföldi oklevelek honosításáról.

A Kari Tanács javaslatot tesz: a kari oktatási szervezeti egységek vezetőinek megbízására, a tanszékcsoporti tanács véleményének kikérése alapján; a kitüntető illetőleg tiszteletbeli címek, oklevelek adományozására; az Egyetem hallgatói részére alapított kitüntetések odaítélésére.

A Kari Tanács véleményt nyilvánít: a dékáni megbízásra vonatkozó javaslatra; a kar oktatói és kutatói állásaira benyújtott pályázatokkal kapcsolatban; a hallgatóknak az egyetemi szabályzatokban megállapított tanulmányai ügyében; a kari költségvetési és fejlesztési javaslatokra; a kar tevékenységéről a felettes szervek elé terjesztendő jelentésekre, az egyetemi szabályzatok tervezeteire vonatkozóan.

59. A Kari Tanács a kar tevékenységi körébe tartozó bármely kérdésben vizsgálatot rendelhet el és a vizsgálat lefolytatására bizottságot küldhet ki.

60. A Szabályzatnak az Egyetemi Tanács működésére vonatkozó 26—36. pontjai értelemszerűen alkalmazandók a Kari Tanács működésére is.

61. A Kari Tanács kötelés megbízásának időtartama alatt legalább egy alkalommal a kar önálló oktatási szervezeti egységeinek vezetőit munkájukról beszámoltatni. A beszámoltatás rendjét a kari szabályzat, ütemezését a kar éves munkaterve határozza meg.

62. A Kari Tanács elnökséget hozhat létre. Az elnökség a Kari Tanács szerve, amelyre — az általános szabályok szerint — döntési hatáskörök is átruházhatók. Az elnökség összetétele tükrözze a Kari Tanács összetételét.

a) A kari szabályzat állapítja meg a Kari Tanács elnöksége tagjainak számát és feladatkörét, úgy azonban, hogy az elnökségnek tagjai: a dékán, a kari tanács titkára, a dékánhelyettesek, a tanszékcsoportok vezetői, az MSZMP, a Pedagógus Szakszervezet és a KISZ kari szervezetének képviselője;

b) A Kari Tanács nem utalhatja az elnökség hatáskörébe

— a tantervek jóváhagyásával; a kar távlati fejlesztésével; a költségvetés felosztásával; a létszám- és személyi kérdésekkel, a kari szabályzatok kiadásával kapcsolatos döntési jogát.

63. A kar működése szempontjából nagy jelentőségű oktatási, nevelési, tudományos, igazgatási, gazdasági és egyéb kérdések, általában kollektív munkát igénylő elemzések, javaslatok kidolgozására, az ilyen kérdésekben hozandó döntések előkészítésére tanácsadó jelleggel állandó vagy ideiglenes bizottságok szervezhetők.

a) A karon állandó jelleggel működő bizottságok létrehozásáról és feladatköréről a kari szabályzat rendelkezik, munkarendjének megállapításáról a bizottság elnöke gondoskodik.

b) A karon ideiglenes jelleggel működő bizottságok létrehozásáról, összetételéről és munkarendjéről a dékán dönt.

64. a) A Kari Tanács elnöksége és állandó bizottságai a Kari Tanács ülései közötti időszakban a Kari Tanácsnak a Szabályzat 58. pontjában meghatározott jogkörét gyakorolják; intézkedéseiket, határozataikat kötelesek a Kari Tanács legközelebbi ülésén bemutatni.

b) Az elnökség illetve a bizottságok határozatait, intézkedéseit a Kari Tanács megsemmisítheti, ha az jogszabályt, felettes szervek rendelkezéseit, vagy az egyetemi szabályzatokat sérti. A Kari Tanács jogosult az elnökség, illetőleg a bizottságok megsemmisített határozata vagy intézkedése helyett új határozatot illetve intézkedést hozni.

65. A tanszékvezetők tanácsadó testületének elnöke a dékán, tagjai a kari tanács titkára, a dékánhelyettesek és a tanszékvezetők. A tanszékvezetők tanácsadó testülete ülésének napirendjére lehet tűzni minden olyan, a kart érintő kérdést, amellyel a testület foglalkozni kíván.

66. A Kari Tanács összetétele:

a) elnöke a dékán,

b) titkára a Kari Tanács által választott oktató, további szavazati jogú tagjai,

c) a dékánhelyettesek,

d) a tanszékcsoportok vezetői, akadályoztatásuk esetén helyetteseik,

(vagy: d') a tanszékvezetők, akadályoztatásuk esetén helyetteseik,

e) a kar előző dékánja,

f) az MSZMP kari vezetőségének képviselője,

g) a Pedagógus Szakszervezet kari bizottságának képviselője,

h) a KISZ kari vezetőségének képviselője,

i) az a), c), e) pontokban megjelölt kari tanácstagok számával megegyező számú választott tanácstag, akik közül egy nem oktató, vagy kutató dolgozót a Pedagógus Szakszervezet kari bizalmi testülete választ, a többieket pedig a kar oktatói és kutatói; az utóbbiak jelölésénél arra kell törekedni, hogy köztük lehetőleg minden tudományterület és oktatói réteg képviselve legyen,

j) az i) pontban megjelölt kari tanácstagok számával megegyező számú, a kar hallgatói által választott tanácstag, köztük a levelező és esti tagozat hallgatóinak egy-egy képviselője, ha ilyen tagozat a karon működik.

67. A kari tanácsban meghívottként résztvevő tagokat a kari szabályzat állapítja meg azzal, hogy a tanácsba a miniszter, valamint a képzésben érdekelt további miniszter és országos hatáskörű szerv vezetője képviselőjét meg kell hívni.

68. A Kari Tanács választott tagjainak megbízása oktatók és kutatók esetében 3 évre, hallgatók esetében egy évre szól, és mindkét esetben megújítható.

69. Az Állam- és Jogtudományi Karon két, a Bölcsészettudományi Karon két, a Természettudományi Karon három dékánhelyettes működik.

70. a) A Kari Tanács az egyetemmel főállású munkaviszonyban álló egyetemi tanárok és docensek közül választja meg külön-külön szavazással a dékányhelyetteseket.

b) A dékánhelyettesek személyére — az illetékes társadalmi szervek előzetes véleményének kikérése után — a dékán tesz javaslatot.

c) A tanács szavazati jogú tagjai közül a jelölésre bárki tehet további javaslatot. A jelölés elfogadásához nyílt szavazással kialakított egyszerű szótöbbség szükséges.

d). Azt a jelöltet kell megválasztottnak tekinteni, aki a leadott érvényes szavazatok több, mint 50%-át megkapta. Amennyiben a megválasztható tagok számánál többen szerezték meg ezt a többséget, közöttük a kapott szavazatok sorrendje dönt:

e) Ha az első szavazás ily módon nem hoz döntést, új szavazást kell elrendelni a legtöbb szavazatot kapott két jelölt között, és a második szavazás során legtöbb szavazatot kapott jelöltet kell megválasztottnak tekinteni.

f) A dékánhelyettesek megbízását a dékán javaslatára a Kari Tanács legfeljebb 3 évvel meghosszabbíthatja.

71. a) A kari tanácsok választott oktató, kutató és hallgató tagjait az egyetemi tanács választott oktató és hallgató tagjaival egy időben, ugyanazon a választói értekezleten kell megválasztani.

b) A Kari Tanács választott oktató és kutató tagjainak megválasztásával, valamint jogállásával kapcsolatban értelemszerűen a Szabályzat 106—114. pontjait kell alkalmazni azzal, hogy

— az egyetemi tanár, docens, tudományos tanácsadó, tudományos főmunkatárs, valamint

— az adjunktus, tanársegéd, tudományos munkatárs, tudományos segédmunkatárs

jelölteket két külön csoportban kell a szavazólapra javasolni és felvenni, alfabetikus sorrendben úgy, hogy a dékán által a két csoportba javasoltak száma egyenlő legyen.

c) A Bölcsészettudományi Karon és a Természettudományi Karon a kari tanácsba választott oktatók és kutatók mellett biztosítani kell a kari szakszervezeti bizalmi testület javaslata alapján 1 nem oktató, nem kutató besorolású dolgozó szavazati jogú tagságát is.

72. A kar oktatói összességének tanácsadó testülete a kar oktatóinak értekezlete. Az értekezlet évenként egy alkalommal — a dékán beszámolója alapján — megvitatja a kar egész tevékenységét és a következő időszak legfontosabb feladatait.

a) A kar oktatói értekezletének összehívása — a kari Szakszervezeti Bizottság segítségével — a dékán feladata. Az értekezleten részt vehet a kar minden — akár fő, akár másodállású, vagy mellékfoglalkozású — oktatója, a címzetes egyetemi tanárok és docensek, valamint mindazok, akik a kar oktatói és tudományos tevékenységében részt vesznek (külső előadók, tudományos kutatók, stb.) Az oktatói értekezletre meg kell hívni azokat a nem oktató besorolású dolgozókat is, akik a kari tanács tagjai.

b) Az egyetemi és a kari tanács tagjainak választására összehívott oktatói értekezletre meg kell hívni a kar összes oktató dolgozóját is.

c) Az értekezletről ezt megelőzőleg legalább 15 nappal a tárgysorozatot is tartalmazó meghívóval kell az érdekelteket értesíteni.

d) A tárgysorozatot a dékán — a kari Szakszervezeti Bizottsággal egyetértésben — állítja össze, úgy azonban, hogy az első napirendi pont a dékán beszámolója legyen.

e) A kari oktatói értekezlet napirendjére lehet tűzni a választott egyetemi és kari tanácstagok beszámoltatását. Az erre szóló felkérést a dékán eszközli.

f) Az értekezleten bármely oktató vagy kutató az egyetem, vagy a kar életét érintő bármely kérdésben interpellációt, javaslatot és ajánlást terjeszthet elő;

— az interpellációra még lehetőleg az értekezleten szóban, de legkésőbb 15 napon belül írásban válaszolni kell,

— ha valamelyik javaslat, vagy ajánlás kapcsán — az elnök megítélése szerint — szavazás válik szükségessé, ezt nyílt szavazással és egyszerű szótöbbséggel kell meg-, ejteni.

— a javaslatok és ajánlások elintézéséről megfelelő időben és módon, de legkésőbb a következő oktatói értekezleten tájékoztatást kell adni, a kezdeményezőt pedig, amint ez lehetséges — írásban értesíteni kell.

h) Az értekezletről jegyzőkönyvet kell felvenni, és annak intézkedést igénylő részeiről a végrehajtásra illetékes személyeket kivonatosan értesíteni. A jegyzőkönyvet az értekezlet elnöke és az általa felkért két hitelesítő írja alá. A jegyzőkönyvvezetőt az elnök jelöli ki.

i) Az értekezletről felvett jegyzőkönyvbe a kar oktatóinak, kutatóinak és dolgozóinak betekintési joguk van.

73. A dékán feladat- és hatásköre különösen

a) a kar képviselete,

b) a kari tanács üléseinek előkészítése, és az ott hozott határozatok végrehajtása,

c) a kari személyzeti munka irányítása,

d) a kari szervezeti egységek, a kari nevelési-oktatási tevékenység és a karon szervezett továbbképzés irányítása és ellenőrzése,

e) a kari hivatalok irányítása,

f) a kari ügyekben a kiadmányozási és a kar rendelkezésére álló, központi kezelésben tartott pénzügyi keretek tekintetében az utalványozási jogkör gyakorlása,

g) a jogszabályokban és az intézményi szabályzatokban megállapított egyéb feladatok ellátása, hatáskör gyakorlása,

h) az intézmény vezetője által átruházott hatáskörök gyakorlása.

74. A dékán és helyettesei közötti munkaköri megosztást a dékán — a kari tanács véleményének meghallgatásával — állapítja meg.

75. a) A dékán a jogszabályokban és a szabályzatokban megállapított esetekben hatósági jogkört gyakorol és ellátja mindazon feladatokat, amelyeket a jogszabályok és a felettes szervek intézkedései reá háritanak.

b) A dékán nem ruházhat át olyan munkáltatói jogokat, amelyeket maga is átruházott jogkörben gyakorol

c) A dékán köteles a kari tanácsot tájékoztatni a ha

(Folytatás az 5. oldalon.)

A JATE szervezeti és működési szabályzata (Tervezet)

(Folytatás a 4. oldalról.)

tározatok végrehajtásáról és a jelentősebb ügyekben tett intézkedésekről. Köteles a dékán a kari tanácsot azoknak az intézkedéseknek az indokairól is tájékoztatni, amelyekben a tanács javaslatairól eltért.

76. A dékán — a kari tanács és a karon működő politikai és társadalmi szervezetek döntéseinek kivételével — megsemmisíthet minden olyan döntést, határozatot, intézkedést, amely jogszabályt sért.

a) Ha a jogszabály másként nem rendelkezik, a dékán a megsemmisített határozat helyett új határozatot nem hozhat, utasíthatja azonban az intézkedést hozó szervet, vagy személyt új eljárás lefolytatására.

b) A megsemmisítésről szóló határozatot indokolni kell. Az indoklás az új döntésre vonatkozóan szempontokat és ajánlásokat tartalmazhat.

Az oktatási szervezeti egységek vezetése

77. Az oktató-nevelő és a tudományos munkát, az Egyetem általános feladataiból adódó egyéb tevékenységet, valamint az ezekkel összefüggő kiegészítő feladatokat az oktatási szervezeti egységek, továbbá a Szabályzatban megjelölt egyéb szervek végzik.

78. A képzés, a tudományos kutatás és más feladatok célszerű, hatékony megoldása érdekében az Egyetem önálló oktatási szervezeti egységei tanszékcsoportokban működhetnek együtt.

79. Meghatározott oktatási, nevelési, tudományos vagy fejlesztő feladat végzésére az oktatók, kutatók, dolgozók, valamint a hallgatók önkéntes társulásai jöhetnek létre, s ehhez az Egyetem — a feladat jellegétől függően és a jogszabályok keretei között — segítséget nyújthat.

80. Az Egyetem oktató, nevelő és tudományos munkát végző egységei a következők:

a) A *tanszék* egy tudományágnak, illetőleg a vele rokon tudományoknak az oktatására és művelésére kialakított önálló, vagy intézeten belül működő szervezeti egység,

b) a *tanszékcsoport* az azonos, illetőleg rokon szakon oktató több önálló tanszék vagy más oktatási szervezeti egység munkájának koordinálására, a képzés, a tudományos kutatás és más feladatok célszerű, hatékony megoldása érdekében létrehozott közös szervezet, amely koordinálja az oktatási szervezeti egységek tevékenységét, és döntési, javaslattételi, illetőleg véleményezési joga van a területén felmerülő egyes szakmai és személyi kérdésekben.

c) a *lektorátus* az idegen nyelvi, illetőleg a külföldiek számára a magyar nyelvi oktatást végző önálló szervezeti egység,

d) a *gyakorló iskola* a tanárképzés oktatási-nevelő gyakorlatát biztosító, egyben általános, illetve középfokú oktatást megvalósító intézmény,

e) az egyetemi *számítóközpont*, az *oktatástechnikai* és *központ*, továbbá az ezekhez hasonló szervezeti egységek részt vesznek az oktató-nevelő munkában, segítik a tudományos kutatásokat, valamint közreműködnek más egyetemi feladatok elvégzésében,

f) az egyetem a hallgatók bentlakásos elhelyezése, személyiségüknek a közösségi élet során történő fejlesztése céljából *kollégiumokat* tart fenn,

h) az *egyetemi könyvtár* az oktatók és hallgatók felkészüléséhez, tudományos munkájához biztosítja a könyvtári és dokumentációs szolgálatot.

81. Az oktatási szervezeti egységek létesítését vagy megszüntetését a felügyeletet gyakorló miniszter, az illetékes dékán, vagy a rektor kezdeményezésére, az Egyetemi Tanács meghallgatásával rendeli el.

82. Az önálló egységen belüli, önállósággal nem rendelkező egység (röviden: belső egység) létrehozásának kezdeményezésére az érdekelt önálló egységvezető jogosult, felállításáról az önálló egységet magába foglaló tanszékcsoport, ilyen hiányában pedig az illetékes kari tanács, vagy Egyetemi Tanács dönt.

A belső egységek működési rendjét és feladatkörét a felállításáról döntő tanács az érdekelt tanszékvezető előterjesztésére belső működési szabályzatban (munkarendben) állapítja meg.

83. Az önálló oktatási szervezeti egységek vezetésével kapcsolatos feladatokat az egység tanácsa és vezetője látja el.

84. A tanszéken tanácsot kell létrehozni, ha a tevékenység jellege, vagy az egység oktatóinak magas létszáma ezt indokolttá teszi. Egyéb esetekben a tanács feladatait az oktatók, kutatók értekezlete látja el. Tanács létrehozása esetén annak összetételére vonatkozóan a 38. és a 105. pontok rendelkezéseit kell tekintetbe venni. A tanács összehívását illetően értelemszerűen a 36. pont rendelkezései alkalmazandók. A tanács üléseiről hitelesített jegyzőkönyvet kell készíteni.

85. A tanszék tanácsának (értekezletének) alapvető feladata az oktató, nevelő és tudományos munka, a káderfejlesztési, költségvetési és egyéb tervek elveinek és kereteinek a meghatározása.

86. A tanszék konkrét tevékenységét — a Szabályzatban felsorolt esetekben a tanács (értekezlet) egyetértésével — a vezető határozza meg.

87. A tanszék tanácsának (értekezletének) jogai:

A tanács (értekezlet) egyetértésére van szükség:

a) a tanszék által oktatott tantárgyi program, továbbá a vizsgakövetelmények, valamint a tananyagok meghatározásában,

b) a tanszék kutatási, káderfejlesztési és egyéb terveinek meghatározásában,

c) a tanszék költségvetésének felosztásakor.

Ki kell kérni a tanács (értekezlet) véleményét a tanszéket érintő és a felettes szervek hatáskörébe tartozó minden lényeges kérdésben.

88. a) A tanszék vezetője köteles tanulmányi félévenként legalább két alkalommal összehívni az oktatók, kutatók értekezletét (a tanszéki értekezletet). Köteles továbbá tanszéki értekezletet összehívni, ha az oktatók és kutatók legalább egyharmada — a tárgysorozati pontok előzetes közlésével — ezt kéri. Tanszéki értekezleten kell megtárgyalni a tanszékre háruló oktatási és nevelési feladatokat és azok teljesítését értékelni kell. Gondoskodni kell továbbá az éves kutatási feladatok teljesítésének tanszéki értekezlet keretében történő értékeléséről is.

b) A tanszéki értekezletre minden oktatót és kutatót meg kell hívni.

c) A tanszéki értekezletre meghívhatók a tanszék oktató és kutató munkájában résztvevő külső szakemberek is.

d) A tanszéki értekezletre meg kell hívni a hallgatók, illetőleg a KISZ képviselőit is, amennyiben az értekezlet a hallgatók képzésével kapcsolatos kérdést tárgyal.

e) A tanszéki értekezleten minden résztvevőnek felszólalási joga van. Az értekezlet döntési jogkörrel nem rendelkezik.

f) A tanszéki értekezletről hitelesített jegyzőkönyvet kell készíteni.

89. A tanszék élén tanszékvezető áll, akit a kari tanács, a dékán és a rektor véleményének meghallgatásával az Egyetemi Tanács általában 1—5 éves időtartamra választ meg. A megbízás meghosszabbítható. A tanszékvezetőt munkájában tanszékvezető-helyettes segíti, akit a tanszék oktatói közül a tanszékvezető javaslatára, a tanszék tanácsa, illetőleg a tanszéki értekezlet véleményének kikérése alapján a tanszékcsoport tanácsa választ meg 1—5 évi időtartamra. A megbízás meghosszabbítható.

90. A tanszékvezető jogköre:

a) Képviseli a tanszéket az egyetem és a kar vezető szerveinél, illetőleg egyetemen kívüli szerveknél is. Az utóbbi esetben azonban tevékenységéről köteles utólag az egyetem illetékes vezetőit tájékoztatni.

b) Hivatalból tagja (a kari tanácsnak és) a tanszékcsoport tanácsának, véleményt nyilvánít az egységet érintő kutatási-fejlesztési, oktatástartalmi és gazdasági jellegű kérdésekben. A tanszékvezető véleményét ki kell kérni valamennyi, a tanszéket érintő személyi kérdésekben, így különösen kinevezés, előléptetés, jutalmazás, egyetemi állami megbízás, külföldi ösztöndíjjuttatás, kitüntetésre javaslat, fegyelmi eljárás megindítása, elbocsátás esetén. A szerződéses munkában való részvétel, továbbá másodállás vállalásához a tanszékvezető hozzájárulása szükséges.

c) A tanszéket érintő kérdésekben a testületeknél javaslataival döntéseket kezdeményezhet és mint tanácsi tag, a döntések meghozatalában részt vesz.

d) Megbízásának időtartama alatt — legalább egy alkalommal köteles a kari tanácsnak beszámolni.

e) Összehangolja az egység oktató, nevelő és tudományos kutató tevékenységét, irányítja, és ellenőrzi a hozzá beosztott oktatók, más dolgozók, valamint a tanszéken belül szervezett nem önálló egységek vezetőinek munkáját; felelős a dolgozók munkakörülményeinek és munkafeltételeinek alakításáért.

f) A jogszabályok, valamint a tantervi irányelvek figyelembevételével kialakítja az oktatási foglalkozások egységes módszereit.

g) Javaslatot tesz a tanszékcsoport tanácsának, illetőleg a dékánnak a külső előadók, gyakorlatvezetők és más dolgozók megbízására.

h) Biztosítja a hallgatók eredményes tanulmányi munkájához szükséges szakmai feltételeket.

i) A tanszékcsoport tanácsa részére előkészíti az oktatási programokat.

j) Közreműködik az egységet érintő termelési, vagy más egyetemen kívüli gyakorlatok megszervezésében és ellenőrzésében.

k) Irányítja a tanszék tudományos tervének végrehajtását, és közreműködik a tanszékcsoport esetleges közös tudományos tervének előkészítésében és realizálásában.

l) Gondoskodik a tanszék tudományos diákköre tevékenységéhez szükséges szakmai feltételek megteremtéséről.

m) Támogatást nyújt az egység oktatóinak, más beosztású dolgozóinak, valamint a hallgatóknak szakmai és emberi fejlődésükhöz.

n) Közreműködik a kar, illetőleg az egyetem káderfejlesztési terveinek megvalósításában.

o) Előkészíti — illetékességi körében — az oktatók és más dolgozók minősítését.

p) Irányító módon vesz részt az oktatói és tudományos utánpótlás szakmai és pedagógiai képzésében.

q) A tanszék jóváhagyott költségvetése alapján rendelkezik a tanszéket illető pénzügyi keretek felhasználásáról. A tanszék részére biztosított költségvetési juttatást a tanszékvezető hozzájárulása nélkül átcsoportosítani nem lehet, feltéve, hogy annak rendeltetésszerű felhasználásáról gondoskodik.

r) Elosztja az egység nevelő-oktató és tudományos munkájához szükséges eszközöket és anyagokat, meghatározza felhasználásuk módját.

s) Felelős — külön jogszabályokban megállapított módon — az egység kezelésére biztosított, társadalmi tulajdonban álló vagyontárgyak védelméért.

t) A jogszabályok, valamint a külső megbízásos munkákra vonatkozó egyetemi szabályzat rendelkezései szerint irányítja és ellenőrzi az ilyen megbízáson alapuló munkákat.

u) Végrehajtja az egyetemi testületek határozatait és a tanszéki tanácson (tanszéki értekezleten) elfogadott döntéseket.

v) Együttműködik az intézmény más szervezeti egységeivel, a társadalmi szervezetekkel, valamint a hallgatók képviselőivel.

x) Résztvesz az Egyetem munkáltatói jogkörének gyakorlásában a Szabályzatban meghatározott keretek között.

y) A tanszékvezető köteles legalább évente egy alkalommal, egyébként pedig jogosult a szükség szerint bármikor dolgozói munkaértekezletet tartani.

91. A tanszékcsoportok általános feladatai:

a) a tanszékcsoport területén folyó oktatás és nevelés általános elveinek megállapítása és ezek érvényesítése,

b) az oktató-nevelőmunka és — szükség esetén — a tudományos kutatás folyamatos koordinációjának megszervezése,

c) az oktatási programok, tananyagok és kötelező irodalmak koordinálása,

d) a szakmai illetékességi körükbe tartozó tantervek meghatározása,

e) a dologi és személyi erők hatékonyabb koncentrálása, beleértve különösen a tanszékcsoporton belüli adminisztrációs feladatok szervezését és ellátását,

f) a közös létesítmények hatékonyabb kihasználása,

g) a közös kutatások megszervezése.

92. A tanszékcsoport feladatainak ellátásában résztvesz

a) a tanszékcsoport tanácsa,

b) a tanszékcsoport-vezető,

c) a tanszékcsoport munkaértekezlete.

93. A tanszékcsoport tanácsának elnöke a tanszékcsoport vezetője. Tagjai: a tanszékcsoport-vezető helyettese, a tanszékvezető, a főállású egyetemi tanárok, a tanszékcsoport közvetlen irányítása alá tartozó más önálló szervezeti egységek vezetői, a pártszervezet, a szakszervezet, továbbá a hallgatók és a KISZ-szervezet külön egy-egy képviselője, valamint a beosztott oktatók, kutatók tanszékenként 2—3 évre szólóan választott képviselője, lehetőleg oly módon, hogy minden réteg képviselve legyen. A beosztott oktatók, kutatók választott képviselőit, a tanszékcsoport munkaértekezlete titkos szavazással választja meg.

94. A tanszékcsoport tanácsa üléseire a tanszékcsoport bármely tagját tanácskozási joggal meghívhatja. A tanszékcsoport tanácsának ülésein felsőbb szervek képviselői részt vehetnek.

95. A tanszékcsoport tanácsa a tanszékcsoport feladatait illetően az alábbiak szerint döntési, javaslattevő, illetőleg véleményező joggal rendelkezik.

Döntési jogkör:

— egyes munkáltatói jogok gyakorlása: határozott időre szóló oktatói, kutatói, demonstrátori, külső előadói és gyakorlatvezetői megbízások,

— a tanszékcsoporthoz tartozó tanszékek munkamegosztásának és tevékenységének összehangolása,

— a tanszékcsoport rendelkezésére álló költségvetési keretek belső felosztása.

— közös tudományos tervek és tevékenységek meghatározása.

Javaslattételi jogkör:

— programok, tananyagok, a kötelező szakirodalmi anyagok, továbbá a követelmények, valamint a számonkérési módszerek tanszékcsoporton belüli tanszékek közötti egyeztetése, illetőleg továbbfejlesztése,

— a kari tanácshoz kitüntető, illetve tiszteletbeli címek, oklevelek adományozása,

— a kar hallgatói részére alapított kitüntetések odaítélése,

— oktatók és kutatók előléptetése,

— a kari költségvetési és fejlesztési tervek,

— a tanszékcsoport oktató, nevelő és tudományos kutatási programja.

Véleménynyilvánítási jogkör:

— pályázati felhívásokra beérkezett kérelmek,

— a tanszékek káderképzési és káderutánpótlási tervei.

96. A tanszékcsoport munkaértekezletén a tanszékcsoport valamennyi oktatója (ideértve az ott működő címzetes egyetemi tanárokat és docenseket, a tanszékhez beosztott kutatókat), továbbá dolgozója részt vehet.

97. A tanszékcsoport munkaértekezlete olyan tanácsadó, illetve konzultatív szerv, amely döntési jogkörrel nem rendelkezik, de a tanszékcsoportot érintő minden oktatási, nevelési, tudományos, gazdasági, személyi és egyéb kérdésben véleményt nyilváníthat, megválasztja továbbá a tanszékcsoport tanácsába delegálandó tagokat.

98. A tanszékcsoport munkaértekezletén részt vehet a kari pártvezetőség és a szakszervezet munkahelyi bizottságának képviselője és meghívottként mások is. A tanszékcsoport munkaértekezlete munkájában részt vesz a tanszékcsoport által oktatott hallgatóság szakonként egy-egy képviselője, akiket a KHT meghatározott időre választ.

99. A tanszékcsoport munkaértekezletét évente legalább egy alkalommal, továbbá az egység dolgozói együttdének kezdeményezésére bármikor — a tárgysorozati pontok előzetes közlésével — össze kell hívni. A munkaértekezlet állásfoglalásáról, illetőleg közérdekű felvetéseiről a tanszékcsoport vezetője az illetékes vezetőket tájékoztatni köteles.

100. A tanszékcsoport vezetőjének személyére a tanszékcsoporthoz tartozó egyetemi tanárok, vagy docensek közül 1—5 évi időtartamra — a tanszékcsoport tanácsának ajánlása alapján — a Kari Tanács és az Egyetemi Tanács tesz javaslatot. A tanszékcsoport-vezető számára a megbízást a miniszter adja meg. A megbízás meghosszabbítható.

101. A tanszékcsoport vezetőjét munkájában a tanszékcsoport-vezető helyettese segíti, akit a tanszékcsoport oktatói közül a tanszékcsoport tanácsának javaslata alapján a dékán bíz meg. A megbízás meghosszabbítható.

102. A tanszékcsoport-vezető jogköre:

a) Képviseli az egységet az egyetem és a kar vezető szerveinél, továbbá szükség esetén az egyetemen kívüli szerveknél.

b) Véleményt nyilvánít az egyetem és a kar vezetői és testületei előtt az egységet érintő személyi, közös tudományos kutatási, oktatástartalmi és gazdasági jellegű kérdésekben; javaslataival ilyen tartalmú döntéseket kezdeményezhet.

c) Összefogja és irányítja a tanszékcsoport tanácsának munkáját.

d) Kiadmányozási és utalványozási jog illeti meg a tanszékcsoport rendelkezésére bocsátott és a tanszékekre történő belső felosztás után a tanszékcsoport kezelésében hagyott pénzeszközök tekintetében.

e) A tanszékcsoport tanácsával egyetértésben munkáltatói jogot gyakorol a tanársegédek és a meghatározott időre alkalmazott oktatók, kutatók és egyéb dolgozók vonatkozásában.

f) Javaslattevő, illetve véleményezési jog illeti meg minden, a tanszékcsoport hatáskörébe tartozó ügyben.

103. A tanszékcsoport sajátos feladatainak részletezése, a belső működés adminisztrációs rendjének megállapítása, a nem önálló belső egységek feladatainak és munkarendjének rögzítése érdekében szabályzatot készíthet. E szabályzatot a tanszékcsoport-vezető készíti elő, a tanszékcsoport tanácsa fogadja el és a dékán egyetértésével, a rektor jóváhagyásával lép érvénybe.

Választások az egyetemi testületekbe; a tanácstagok jogai

104. Az Egyetemi Tanácsba és az önkormányzati szervekbe való választás alapelvei:

a) A hallgatói és az oktatói, kutatói, dolgozói választások megszervezése állami feladat.

b) Minden oktató, kutató, dolgozó és hallgató választó és egyben választható.

c) Jelölési joga minden hallgatónak, oktatónak, kutatónak, dolgozónak, az állami vezetőknek, továbbá a politikai és a társadalmi szervezeteknek is van.

d) A választott oktatók, kutatók, hallgatók és dolgozók képviselik választóikat, nekik beszámolni kötelesek.

e) A Tanács választott tagját a választásra jogosult testület, a személyre szólóan meghívott tagot pedig a Tanács a tagsága alól felmentheti, illetve visszahívhatja.

105. a) Az egyetemi tanács hallgató és oktató/kutató tagjainak választása egy, ill. három évenként egységenként szervezett és külön e célra összehívott választói értekezleten történik.

A választás szempontjából egységek az Állam- és Jogtudományi Kar, a Bölcsészettudományi Kar, a Természettudományi Kar, valamint — oktatói képviselő választása szempontjából — egy további egységet alkotnak az összes karon kívüli oktatási szervezeti egységek.

b) A tanácstagok választásával egyidőben a választási egységek az általuk választható rendes tagok számával egyező számú póttagot is választanak.

c) A póttag behívására a tanácstagi hely megüresedése esetén kerül sor. A póttagot tanácstagsági jogkör csak a tanácsba történő behívástól kezdve illeti meg.

106. A választást lehetőség szerint a megbízás lejárta előtti tanulmányi félév május—június hónapjában, a hallgatói választást a szorgalmi időszak befejezése előtt legalább 15 nappal kell lebonyolítani. A választás időpontját a rektor állapítja meg úgy, hogy valamennyi választási egységnél ez lehetőleg egyidőben történjék meg.

107. a) A választás lebonyolításáért az illetékes dékán, illetve — a karon kívüli egységek oktatói képviselője

(Folytatás a 6. oldalon.)

A JATE szervezeti és működési szabályzata (Tervezet)

Folytatás az 5. oldalról.)

vonatkozásában — a Marxizmus—Leninizmus Központi Tanszékcsoport vezetője a felelős.

b) A választási értekezlet elnöke a választás megkezdése előtt köteles ismertetni a választás lebonyolításának módját és a szavazás részletes szabályait.

108. a) Az oktatói választói értekezleten minden főállású oktató és kutató (ide értve az akadémiai tanszéki kutatócsoportban dolgozó kutatókat is) választójoggal rendelkezik.

b) A hallgatói választói értekezleten a Kari Hallgatói Tanács tagjai (vö. 119. pont), akadályoztatásuk esetén helyetteseik rendelkeznek választójoggal.

c) Választható minden főállású oktató, kutató és hallgató, aki nem áll fegyelmi eljárás vagy fegyelmi büntetés hatálya alatt.

109. a) A választás lebonyolításáért felelős vezető 3—5 tagú előkészítő bizottságot szervez.

b) Az előkészítő bizottság — közvéleménykutatás alapján a megválasztható tagok számának háromszorosára tesz javaslatot a rektornak.

c) A rektor a jelölést egyezteti a társadalmi szervek egyetemi szerveivel és ennek alapján jelölőlistán a megválasztható tagok számának legalább háromszorosára tesz javaslatot a választói értekezletnek.

d) A választás szavazólap segítségével történik. A szavazólapra a jelölőlistán javasoltak mellett fel kell venni azt is, akit a választói értekezleten szavazati joggal rendelkező személy javasol, feltéve, hogy a választói értekezlet nyilt szavazással és egyszerű szótöbbséggel a jelöltnek a szavazólapra való felvételét kimondja.

e) A szavazólapon a jelölteket alfabetikus sorrendben kell feltüntetni.

110. a) A választói értekezlet akkor határozatképes, ha a szavazásra jogosult oktatók legalább fele jelen van.

b) Amennyiben a választói értekezlet nem határozatképes, 2—8 napon belül újabb értekezletet kell összehívni, amely a megjelentek számára tekintet nélkül határozatképes.

111. A szavazás titkos.

112. a) Rendes tagként azt a jelöltet (jelölteket) kell megválasztottnak tekinteni, aki (akik) a legtöbb érvényes szavazatot kapta (kapták).

b) Póttagként megválasztottak azok, akik a megválasztott rendes tagok után a legtöbb szavazatot kapták.

c) Szavazategyenlőség esetén — ha ez szükséges — új szavazást kell tartani az azonos számú szavazatot kpott jelöltekre.

113. A választott oktatók megbízásuk lejárta előtt visszahívhatók. Visszahívásuk oktatói értekezleten, titkos szavazással és egyszerű szótöbbséggel történik. Ez értelemszerűen alkalmazandó nem oktató dolgozói képviselő visszahívására is.

114. a) Az egyetemi, a kari és az önálló oktatási szervezeti egység mellett működő tanácsok tagjai a tanácsok ülésén az Egyetem, a kar, az önálló oktatási szervezeti egység bármely vezetőjéhez jogosultak kérdést intézni. Az érintett vezető a kérdésre legkésőbb a következő ülésen köteles válaszolni.

b) Az a) bekezdésben felsoroltak jogosultak betekinteni az Egyetem, a kar, az önálló oktatási szervezeti egység minden olyan ügyiratába, amelynek ismerete testületi tagságukból folyó feladataik ellátásához szükséges.

Hallgatói közösségek az Egyetemen

115. Az egyetemen minden tanulmányi csoport egy hallgatói alapközösség, amely maga választja meg vezetőjét és annak helyettesét.

116. A hallgatói alapközösségek jogosítványaik egy részét közvetlenül, más részét a Kari és Egyetemi Hallgatói Tanácsokon keresztül gyakorolják. A jogosítványok közvetett gyakorlása esetén is gondoskodni kell a hallgatók közvetlen véleménynyilvánításának lehetőségéről.

117. A hallgatói alapközösségek

a) véleményezik az oktatást, az oktatók oktató-nevelő munkáját, valamint tagjaik demostrátori megbízását;

b) közreműködnek a Szabályzat által a hallgatói tanácsok számára biztosított egyetértési és véleményezési jog gyakorlásában;

c) megválasztják képviselőiket (a csoport vezetőjét, illetve helyettesét) a Kari Hallgatói Tanácsba és az oktatási szervezeti egységek mellé.

118. A Kari Hallgatói Tanács (KHT) a Kar hallgatóinak választott testületi szerve, melynek tagjai az összes hallgatói alapközösségek vezetői.

A csoport vezetőjét akadályoztatása esetén választott helyettese teljes joggal helyettesítheti. A KHT

a) egyetértési jogot gyakorol a kari szabályzatok hallgatókat érintő rendelkezéseinek elfogadásakor és módosításakor;

b) véleményezi a Kar fejlesztési tervének hallgatókat érintő részeit, az ifjúságpolitikai célú pénzeszközök felhasználását;

c) napirendjére tűzhet a Kar hallgatóit általánosan érintő egyéb kérdéseket;

d) megválasztja a hallgatóság képviselőit a kari állami szervekbe. (Kari Tanács, Elnökség, Dékáni Tanács, tanulmányi, fegyelmi és diákjóléti bizottság).

A KHT-t szükség szerint, de évente legalább egyszer a dékán hívja össze. A KHT összehívását kezdeményezhetik a Kari Tanács, a Kari KISZ Vezetőség, valamint a Kari Tanács hallgatói képviselői.

A KHT határozatképes, ha az alapközösségek képviselőinek legalább fele jelen van. A KHT határozatát szótöbbséggel, nyílt szavazással hozza. A választásokat titkos szavazással kell lebonyolítani.

119. Az Egyetemi Hallgatói Tanács (EHT) a Kari Hallgatói Tanácsok által egyenlő arányban választott 30 főből álló hallgatói képviseleti fórum. Az EHT

a) egyetértési jogot gyakorol az egyetemi szabályzatok hallgatókat érintő rendelkezéseinek elfogadásakor és módosításakor, kivéve a szervezeti és működési szabályzatot;

b) véleményezi az egyetem fejlesztési tervének hallgatókat érintő részeit, az ifjúságpolitikai célú pénzeszközök felhasználását;

c) napirendjére tűzhet az egyetem hallgatóit általánosan érintő egyéb kérdéseket;

d) megválasztja a hallgatóság képviselőit az egyetemi szintű bizottságokba;

Az EHT-t szükség szerint, de évente legalább egyszer a rektor hívja össze. Az EHT összehívását kezdeményezheti az Egyetemi Tanács, az Egyetemi Tanács hallgatói képviselői, a KISZ EB és bármely KHT.

Az EHT határozatképes, ha tagjainak legalább fele jelen van. Az EHT határozatát szótöbbséggel, nyílt szavazással hozza. A választásokat titkos szavazással kell lebonyolítani.

120. Az oktatási szervezeti egységek mellett működő hallgatói képviselők egyetértési jogot gyakorolnak az önálló oktatási szervezeti egység tanácsának és az oktatási egység vezetőjének hallgatókat közvetlen érintő oktatási-szervezési intézkedései tekintetében (pl. vizsganap, vizsgabeosztás).

121. Hallgatói öntevékeny csoport (kör, klub stb.) alakulhat tanulmányi, tudományos, közművelődési, sport- és más törvényes célból. A hallgatói öntevékeny csoport

a) tagsága önkéntes,

b) maga határozza meg tevékenysége tartalmát és formáját, belső ügyeiben önállóan dönt,

c) a költségvetési előírások szerint önállóan gazdálkodik a rendelkezésre álló anyagi eszközökkel, saját bevételeivel és külső forrásokból származó támogatásokkal.

A hallgatói öntevékeny csoport megalakulását a rektornak be kell jelenteni.

Az öntevékeny csoportokra vonatkozó döntések meghozatala előtt véleményüket meg kell hallgatni.

A rektor az öntevékeny csoport jogszabálysértő működése esetén jogosult az öntevékeny csoport feloszlatására, illetőleg működésének felfüggesztésére.

122. A hallgatók és az oktatók közös öntevékeny csoportot is alakíthatnak. E csoportok működésére a 121. pont rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni.

123. A csak egy Karon működő hallgatói öntevékeny csoport felügyeletét a rektor átruházhatja a Kar dékánjára.

Egyetemi hivatalok

124. A rektor és a dékánok mellett az igazgatási, a szervezési és a gazdálkodási feladatokat a központi és a kari hivatalok látják el.

a) A rektori hivatal alapvető feladata, hogy ellássa a rektor, illetve az egyetemi testületek hatáskörébe tartozó ügyek adminisztratív előkészítését és a szükséges szervezési feladatokat, valamint az ügyeket döntésre előkészítse. A rektori hivatal szervezetét a rektor állapítja meg.

b) A dékáni hivatal alapvető féladata, hogy a dékán, illetőleg a kari testület hatáskörébe tartozó ügyekben az adminisztratív és szervezési feladatokat lebonyolítsa, az ügyeket döntésre előkészítse, továbbá a szükséges adatok szolgáltatásával és egyéb módon segítse az oktatási és más szervezeti egységeket. A dékáni hivatal szervezetét a dékán állapítja meg.

c) A gazdasági igazgatóság feladata az Egyetem gazdasági, műszaki, üzemeltetési és pénzügyi feladatainak ellátása.

125. A hivatalok működési rendjét — a Szabályzat keretei között — a hivatali és gazdasági ügyviteli szabályzat állapítja meg, melyet a miniszter hagy jóvá.

126. A főtitkár a rektornak alárendelten

a) irányítja az Egyetem igazgatási szerveinek ügyintéző, ügyviteli tevékenységét, és felügyeletet gyakorol a kari igazgatási szervek ilyen irányú munkája felett,

b) igazgatási kérdésekben segíti az Egyetem vezetőinek munkáját,

c) az Egyetemi Tanacs titkáraként részt vesz az intézményi tanács üléseinek előkészítésében, szervezi és ellenőrzi a határozatok végrehajtását, gondoskodik arról, hogy az érintett szervezeti egységek, vezetők, dolgozók, hallgatók az Egyetemi Tanács határozatait, döntéseit, állásfoglalásait megismerjék,

d) biztosítja az Egyetemen hozott döntések, határozatok összhangját, a jogszabályokkal,

e) ellátja mindazokat a feladatokat, amelyeket jogszabály, a Szabályzat, az Egyetemi Tanács vagy a rektor számára meghatároz.

127. A gazdasági főigazgató munkáját a rektornak közvetlenül alárendelten végzi.

a) A gazdasági főigazgató ellátja a gazdasági igazgatás és a — rektortól kapott felhatalmazás keretében — az egyetemi gazdálkodás irányítását, továbbá az ezzel összefüggő feladatok összehangolását.

b) A gazdasági főigazgató az Egyetem működésével összefüggő gazdálkodási és pénzügyi feladatok tekintetében az Egyetem, mint költségvetési szerv vezetőjének helyettese, és feladatait a rektor irányítása és ellenőrzése mellett látja el.

c) A gazdasági főigazgató feladata a költségvetési tervezéssel, a pénzellátással, a költségvetési gazdálkodással, az állami vagyon kezelésével, feljesztésével, a munkaerőgazdálkodással és pénzgazdálkodással, a beszámolással, a számvitellel, az előírt adatszolgáltatással és a gazdasági folyamatba épített belső ellenőrzéssel kapcsolatos feladatok végrehajtásának megszervezése, az e téren folyó munka irányítása és ellenőrzése. Közvetlen irányítása alá tartozik a gazdasági igazgatóság és annak egységei.

d) Az Egyetem szervezeti egységeinek gazdasági és pénzügyi-számviteli munkájához iránymutatást ad és ellenőrzi azt.

e) Jogkörének teljes részletezését a hatályos jogszabályok, továbbá az egyetem egységes hivatali gazdasági ügyviteli szabályzata állapítja meg.

128. A Jelen Szabályzat 1987. szeptember 1-jén lép hatályba; egyidejüleg hatályát veszti az Egyetem 1983. március 3-án elfogadott szervezeti és működési szabályzata, amelynek az oktatásról szóló 1985. évi I. törvénnyel nem ellentétes rendelkezései a fenti időpontig alkalmazhatók.

1. SZ. MELLÉKLET

Az egyetemen működő állandó bizottságok

Doktori Tanács	Műszerbizottság
KK Véleményező Testület	Nevelési Bizottság
Kollégiumi Tanács	Sportbizottság
Közművelődési Bizottság	Utazási Bizottság
Kubatúra Bizottság	Tanárképzési Bizottság
Költségvetési Bizottság	Tudományos Tanács

Együttműködési megállapodás

a KISZ egyetemi testületeinek a JATE vezetésében való részvételéről

(Tervezet)

1. A KISZ egyetemi testületeit az Egyetem, valamint az egyetemi karok és intézmények vezetésében való részvétele biztosításához a következő jogosítványok illetik meg:

a) egyetértési jog,

b) véleményezési jog,

c) javaslattételi jog,

d) kifogásolási jog,

e) a fellépés joga.

2. A KISZ-t megillető jogosultságokat a következő KISZ-testületek gyakorolják:

a) Egyetemi Bizottság (EB),

b) Kari KISZ Vezetőségek,

c) Oktatói Dolgozói KISZ Vezetőség (OD KISZ).

A KISZ fenti szervei jogosítványaikat alsóbb szintű testületekre, alapszervezetekre és más KISZ-szervekre ruházhatják.

3. A KISZ egyetértési jogkörébe tartozó ügyek körében az egyetértés hiányában a kérdést döntés vagy állásfoglalás céljából a felsőbb állami, illetőleg társadalmi szervekhez kell felterjeszteni.

4. A KISZ véleményezése körébe tartozó kérdésekben a véleményt a döntésre jogosult szerv köteles ismertetni, és annak el nem fogadását érdemben indokolni.

5. A KISZ testületei akár saját elhatározásból, akár felkérésre bármely kérdésben az Egyetem bármely állami vezetőjének javaslatot tehetnek.

6. A hallgatókat érintő nevelési, szociális, tanulmányi és vizsgaügyekben tett általános jellegű intézkedésekkel kapcsolatban a KISZ megfelelő testülete az intézkedést hozó egyetemi szervnél kifogást terjeszthet elő, amelyet indokolni köteles.

a) A kifogás előterjesztésére az intézkedést hozó állami szervvel párhuzamos szintű KISZ-vezetőtestület jogosult.

b) A kifogást — jogvesztes terhe mellett — 8 nap alatt lehet előterjeszteni.

c) A kifogást a sérelmezett határozatot hozó szerv bírálja el az előterjesztéstől számított 8 napon belül — ide nem értve a tanulmányi és vizsgaszabályzatban szabályozott eseteket — a döntéséről értesíti a kifogást előterjesztő szervet.

d) Ha az elbírálásra jogosult szerv az előírt határidő alatt nem hoz döntést, vagy a döntést a kifogásoló szerv sérelmesnek találja, a kifogásoló a felettes szervhez fordulhat

e) A közvetlen felettes szerv határozata ellen sem panasznak, sem kifogásnak helye nincs.

f) Az előterjesztett kifogásnak a végrehajtásra halasztó hatálya van, ha

— olyan ügyben terjesztették elő, amelyben a jelen szabályzat vagy más jogszabály, illetve szabályzat a KISZ egyetértését írja elő, és annak kikérését elmulasztották;

— a kifogásolt határozat végrehajtása helyrehozhatatlan hátrányt jelenthet a hallgató(k)ra nézve.

7. Az EB egyetértése szükséges a következőkhöz:

a) az egyetemi szervezeti és működési szabályzat hallgatókra vonatkozó részének kiadása, módosítása;

b) a tanév időbeosztásának, a tanulmányi szünet időpontjának meghatározása;

c) az ifjúsági mozgalmi helyiségek létrehozása, megszüntetése;

d) a szerződéses munkából származó szociális és kulturális alap felhasználására vonatkozó éves program meghatározása;

e) a népköztársasági ösztöndíjra történő javaslattétel,

f) a hallgatóknak adományozható állami vagy egyetemi kitüntetések, jutalmak odaítélése;

g) a KISZ választott egyetemi tisztségviselői ellen fegyelmi eljárás indítása, hallgatói jogviszonyuk fegyelmi úton való megszüntetése;

h) a hallgatókkal közvetlenül foglalkozó tanulmányi oktatási hivatali egységek vezetőinek, a közművelődési titkároknak, a kollégiumi igazgatóknak a megbízása, felmentése, kitüntetése;

i) az egyetemi ifjúsági parlamenttel kapcsolatos — jogszabályban meghatározott — kérdések.

8. Az EB véleményezési joga a következőkre terjed ki:

a) az ifjúság helyzetének átfogó, egyetemi szintű állami fórumok előtt történő értékelése;

b) az egyetemi fejlesztési tervek elkészítése, az ezekről szóló beszámolók;

c) az ifjúságpolitikai feladatok tervezése, az ezekről szóló beszámolók;

d) az egyetemi költségvetés;

e) az egyetem rektora és rektorhelyettesei, valamint az állandó jelleggel működő egyetemi bizottságok elnökeinek kinevezése, felmentése, megbízása, minősítése, továbbá miniszteri vagy annál magasabb kitüntetésre való felterjesztése ((a véleményezési jog nem terjed ki a tudományos és a művészeti díjakra, és az életműért adományozható kitüntetésekre);

f) a szerződéses munkákból származó szociális-kulturális alap képzése.

9. A Kari KISZ Vezetőség egyetértése szükséges a következőkhöz:

a) a kari szervezeti és működési szabályzat hallgatókra vonatkozó részének kiadása, módosítása,

b) a tantervi irányelvek által a tantervbe utalt, tanulmányi és vizsgarenddel összefüggő kérdések eldöntése (pl. vizsgák száma, összóraszámok);

c) kari ifjúsági mozgalmi helyiségek létrehozása, megszüntetése;

d) a népköztársasági ösztöndíjra történő javaslattétel;

e) a hallgatók külföldi ösztöndíjra és tanulmányútra való kiküldetése;

f) a végzős hallgatókról jellemzés és ajánlás készítése;

g) a pályakezdő oktatók és kutatók alkalmazása a Karon;

h) a hallgatóknak adományozható egyetemi kitüntetések, jutalmak odaítélése;

i) a KISZ választott kari tisztségviselői ellen fegyelmi eljárás indítása, hallgatói jogviszonyuk fegyelmi úton való megszüntetése;

j) a hallgatókkal közvetlenül foglalkozó kari tanulmányi, oktatási, hivatali egységek vezetőinek megbízása, felmentése, kitüntetése;

k) a kari ifjúsági parlamentekkel kapcsolatos — jogszabályban meghatározott — kérdések;

l) az évfolyamfelelős tanárok megbízása.

10. A Kari KISZ Vezetőség véleményezési joga a következőkre terjed ki:

a) az ifjúság helyzetének átfogó, kari szintű állami fórumok előtt történő értékelése,

b) az ifjúságpolitikai feladatok (kari) tervezése, az ezekről szóló beszámolók;

c) a kar dékánja és helyettesei, az oktatási szervezeti egységek vezetői, valamint az állandó jelleggel működő kari bizottságok elnökeinek kinevezése, felmentése, megbízása, minősítése, továbbá miniszteri és annál magasabb kitüntetésre való felterjesztése. A véleményezési jog nem terjed ki a tudományos és a művészeti díjakra, és az életműért adományozható kitüntetésekre.

11. Az OD KISZ egyetértése szükséges a következőkhöz:

a) pályakezdő oktatók és kutatók alkalmazása az intézményben;

b) az OD KISZ választott tisztségviselői ellen fegyelmi eljárás indítása, munkaviszonyuk fegyelmi úton való megszüntetése;

c) az oktatói-dolgozói ifjúsági parlamentekkel kapcsolatos, jogszabályban meghatározott kérdések;

d) fiatal oktatóknak, dolgozóknak adományozható állami kitüntetések, jutalmak odaítélése.

12. Az OD KISZ véleményezési joga kiterjed a fiatal oktatók, dolgozók helyzetének átfogó, egyetemi szintű állami fórumok előtt történő értékelésére.

Lépni kell!

Lehetséges egyszerre gazdasági és politikai reform?

A gazdaság válságos állapotáról, a gazdasági reformról közgazdászokat, a szegedi tudományegyetemen oktatókutatókat április 7-i lapszámunkban kérdeztünk. A szocializmus hazai fejlődéséről Szegeden rendezett konferencia munkáját, eredményeit is bemutató sorozatunkat folytatva **társadalomszerveződési modellünk működéséről dr. Géczi József adjunktussal** (JATE Tudományos Szocializmus Tanszék), **dr. Karikó Sándor főiskolai docenssel** (JGYTF Marxizmus—Leninizmus Tanszék) **és dr. Katona Péter tanársegéddel** (JATE Szociológiai Tanszék) **beszélgettünk.**

— **A 80-as évek reformhullámának sajátossága, hogy felismerték: a gazdasági és a politikai reform együttes megvalósítása lendítheti át az országot a holtponton. Mi ennek a felismerésnek az előzménye?**

G. J.: — Alapstruktúráját tekintve az a politikai modell él még jelenleg is, ami a Szovjetunióban a 30-as években alakult ki.

1956 óta nagyon sok lényeges módosulás következett be, de egy visszafordíthatatlan, döntő „átfordulási pontig" még nem jutottunk el. Néhány példa a változásokra. A párt az adminisztratív módszerek direkt alkalmazásáról igyekezett letérni. Egy jó értelemben vett **pragmatizmus alakult ki,** amit sokáig szégyelltünk bevallani, pedig ez az 50-es évek volunterizmusához képest óriási előrelépést jelentett. Az 50-es évek despotikus hatalomgyakorlása helyett egy paternalista hatalomgyakorlás alakult ki, vagyis fölülről erősítették a társadalmi demokratizmust. A politika önmérsékletre törekedett, kivonult a magánszférából, engedve bizonyos mértékig érvényesülni a művészetek, a tudomány relatív önállóságát. A társadalomtól már nem vártak el „rituális egyetértést". (Ezt Kádár János a bibliai jelszóval, „aki nincs ellenünk, az velünk van" emelte az ideológia rangjára.) Mindennek különösen a 60-as években érvényesültek a pozitív hatásai. A másik változás, hogy a társadalomra, a valóságra való tudatos odafigyelés jellemezte a politikát. Ez a visszajelzésnek egy színes mechanizmusát alakította ki, ami a 70-es évektől egy bonyolult és rejtett érdekvédelmi rendszerré fejlődött, ami azonban alig intézményesült. Az szintén újszerű vonás, hogy a politikában a szakszerűség beépítésére törekedtek.

K. P.: — Tény, hogy a különböző szinteken tevékenykedő politikusaink túlnyomó többségének van felsőfokú végzettsége, de ezt merészség lenne a teljesértékű szakszerűséggel azonosítani. Sőt politikai rendszerünkre az a jellemző, hogy olykor nem a szakmai, hanem az **uralmi szakszerűség** van jelen. Vagyis a politikusok szinte vándorolnak egyik szervezetből a másikba, vagy társadalmi szervezetből állami vezetőnek. Tovább bonyolítja a problémát — s ezt már sokan, többek között Bihari Mihály is megírta —, hogy **társadalmunkban a szerepek végletesen egymásba csúsztak,** nincsenek tisztázva. (Ez a szocializmus-konferencián is megmutatkozott, mely sem tisztán politikai, sem tisztán tudományos tanácskozásnak nem nevezhető. A politikusok „tudóskodtak", a tudósok pedig „politizáltak".)

K. S.: — Az ideológiai megújulás a marxizmus reneszánsza jegyében zajlott le, s megtermékenyítően hatott az új gazdasági mechanizmusra. Azonban **a 70-es, 80-as években törés tapasztalható:** a filozófia elvesztette vezető, orientáló szerepét. Ezzel is hozható összefüggésbe, hogy a 80-as évek közepén a szocializmus-probléma előtérbe került az ideológiai életben. Ebben látom a szegedi tanácskozás összehívásának egyik motívumát.

— **A konferencián** megállapították, hogy politikai intézményrendszerünk működése nem elég hatékony. **Milyen nézetek csaptak össze?**

G. J.: — A politikatudományi irodalomból ismert koncepciók nemigen jelentek meg sem a plenáris előadásokban, sem a szekciókban. Hivatalosan ezt azzal indokolták, hogy csak a „fő sodorban" levők kaptak meghívást. Jellemző, hogy politikai szempontból a legradikálisabb" hozzászólást Pozsgai Imre mondta el, míg az elméleti szakemberek közül Schmidt Péter szólt hozzá a legkomplexebben és legkeményebben, aki talán — ha lennének áramlatok — a tisztes centrumot képviselné a reformgondolkodás politikai mezőnyében.

— Ez a tény is felveti a kérdést: **milyen a tudomány és a politika kapcsolata** ma Magyarországon?

G. J.: — Az 50-es években úgy vélték, hogy a tudomány a párt programjában testesül meg. A 70-es években pedig sokan úgy képzelték, hogy a tudományos koncepció közvetlenül politikai stratégiává emelhető. A döntő problémának én azt látom, hogy **nincs meg a közvetítő kapocs.** A tudomány elitje közvetlenül próbál párbeszédbe elegyedni az első számú politikai vezetőkkel. (Ez egy kissé távolságtartással, üzengetés-feleselgetés formájában történt a konferencián.) A tudományos koncepciókat úgy lehetne átfordítani ideológiákba, politikai cselekvési programokba, hogy azokat megvitatnák politikai fórumokon. Ezen a tanácskozáson az ún. „fő sodron" belül két pólus látszott kirajzolódni. Az egyik „csoporthoz" azok tartoztak, akik úgy látták, a politikai reform „veszélyes" jelszó, mert a párt vezető és az állam irányító szerepének tagadását rejtheti. Ezért **a szervezeti status quo védelmére rendezkedtek be.** Ez az „offenzív helybenjárás" 1957 óta már harmadszor következik be. Ám a konferenciára azokat sem hívták meg, akik az ún. „radikális reformot" szigorúan az egypártrendszeren belül képzelik el. (Ezt legtömörebben Gombár Csaba fogalmazza meg: **a monopolisztikus hatalomgyakorlásról át kellene térni a hegemonisztikusra.)** A másik álláspont vallói szerint be kell látni, hogy úgy sem tudunk mindenre választ adni, a politika sem képes mindent kézben tartani. **A párt és az ideológia** tehát **vonuljon vissza a legfontosabb kulcspozíciókba,** a dolgokat pedig bizonyos határokon belül „hagyjuk menni a maguk útján". Szerintük a maximális cél az lehet, hogy a társadalom arculatát megismerjük.

— **Milyen a tudomány és az ideológia kapcsolata?**

K. S.: — Ez a viszony a 70-es években annyira megromlott, hogy megszűnt a kölcsönös kitekintés, az együttműködési készség és hajlandóság. Az ideológia adóssága, hogy tisztázza a klasszikusokhoz való viszonyát, feldolgozza a modern kapitalizmus fejleményeit, szembenézzen saját szocializmusunk problémáival. A dogmatizmus és a pragmatikus szemlélet legyűrése nem megy egy megtisztított és gazdagon kifejtett klasszikus marxizmus nélkül.

— Ha egyáltalán létezik „reformpárt", milyen az ideológiája? Vagy másképp: **hányféle ideológia létezik ma Magyarországon?**

K. P.: — Ma már senki sem meri nyíltan azt mondani, hogy nem pártolja a reformot. De ahhoz, hogy kiderüljön, ki mit akar, elengedhetetlenül szükséges a társadalmi nyilvánosság szerkezetének és tematikájának további bővülése. Márpedig nálunk nem „illik" elmondani, ki mit gondol. Ezért nevezem én a mi társadalmunkat „szemérmes szocializmusnak."

G. J.: — Politikai rendszerünkben eddig még „reformáramlatok" is csak igen burkoltan és erőtlenül tudtak megszerveződni, „reformpárt" belátható időn belül pedig csak az MSZMP lehet. Azt sem szabad elfelejteni, hogy reformpártiságunk érintettségünk függvényében is erősen változik.

— Gombár Csaba legújabb könyvében kifejti: „... Egymástól eltérő és konfliktusos társadalmi érdekkörök vannak, de ezek, a hivatalos ideológia sajátos egyedülállósága miatt, érdekeik politizálása során szinte kényszerűen veszik föl az **ideologizáló politikai stílust.** Amiben nem az a problematikus, hogy egy politikai törekvés ideológiai formát is ölt, hanem hogy különböző, egymástól kisebb vagy nagyobb mértékben eltérő irányultságok az egyazon hivatalos ideológia formájában fejezik ki magukat." **Honnan indulhat el a politika reformja?**

K. P.: — Mély megújulási folyamat **csakis a pártból,** annak is központi vezetéséből indulhat ki. Ez a fölülről építkező, fölülről lefelé modernizáló társadalomirányító attitűd, ha jól belegondolunk, I. István óta jellemzi történelmünket.

K. S.: — Úgy vélem, hogy minden nagy szférának együtt kellene lépnie, új módon kéne hozzányúlnia a régi kérdésekhez.

G. J.: — Ehhez a problémakörhöz én is elmondtam a magam álláspontját a konferencián. Az egyik előadó ugyanis kijelentette: **„a párt vezető szerepe axióma".** Szerintem ez axióma volt a „nagy társadalmi átalakulások" időszakában. A társadalom ma már ezt csak akkor fogadja el, ha a párt sikeres, **ha eredményeket mutat fel.** Elméletileg máig sem dolgoztuk ki a választ arra a kérdésre, hogy a kelet-európai „átmeneti társadalmakban" **miért egypártrendszerként** működik minden politikai mechanizmus, még akkor is, ha több párt létezik. Az ideológiában ma az a fő érv, hogy ennek „történelmi okai" vannak, azaz lehetne másként is, de hát „így alakult". Holott a „szocializmus korai változatának" az a lényege, hogy divergálnának az érdekek politikai integráció nélkül. Tehát föl kéne tárni, hogy **formációbeli okai vannak annak, hogy pártcentrumos politikai rendszer jött létre** a szocializmus minden eddigi változatában. Alkotmányunkban egyelőre csak annyit olvashatunk, hogy társadalmunkban a párt vezető szerepe érvényesül. Ha ezt az alkotmányos axiómát a valóság tényeiből vezetnénk le, sor kerülhetne a garanciák részletes szabályozására, például az országgyűlés vonatkozásában.

— A párt szerepének fölülvizsgálatából az is következik, hogy **miképpen változik meg viszonya a társadalmi szervezetekhez?**

K. S.: — Először a pártnak önmagához való viszonyán kell változtatnia. Pl. el kéne ismernie, hogy nem tévedhetetlen, s egy kollektív bölcselet is hozhat téves vagy elkésett döntéseket.

K. P.: — A konferencia főreferátumában is elhangzott, hogy a jövőben szükséges és kívánatos lenne a korporációs típusú szervezeteknek jóval komolyabb súlyt adni politikai rendszerünkben. Meg kéne vizsgálni, hogy **az egyén** mennyire érzi jól magát ezekben a mamut-szervezetekben, mert ez tükrözi, **mennyire találja „komfortosnak" azt a társadalmat, amelyben él.** Ez a nézőpont sem a tudományos életben, sem a politikai viták ban nem kellőképpen figyelembe vett tényező. Nekem úgy tűnik, hogy ezek a nagy szervezetek gyakran igen keveset nyújtanak a „testre szabott" autonómia szempontjából.

— Fölmerül a kérdés: **milyen szervezet lenne ideális?** A magyar történelemben keressük a választ? Hiszen 1945—48 között a „társadalom horizontális szövetét" több tízezer egylet, társaság, társulat, egyesület, klub, kör, szövetkezet és szövetség adta.

G. J. — Kár, hogy a politikai intézményrendszer finomabb szöveteinek, technikáinak avatottabb ismerői nem ülnek mos közöttünk. Mindenesetre a **változtatás** részletesebb, gyakorlatiasabb **receptjei csak nyílt viták és sok-sok érdekegyeztetés révén születhetnek meg.** A hivatalos ideológia ma „ösztönzi" a társadalom önszerveződését, fennen hangoztatja az érdekkifejeződés, az érdekbecsatornázás szükségességét, de az alkotmányosan garantált egyesülési jog részletes szabályaira már az irányítóvégrehajtó apparátusnak túlbiztosító hajlamai és kényelmi szempontjai nyomják rá bélyegüket.

— **A reform és a demokrácia viszonyát** hogyan jellemezhetnénk?

K. P.: — Nagyon leegyszerűsítve, s megint alulról nézve a dolgokat azt mondhatom, hogy a demokrácia ott kezdődik, amikor az egyén vagy valamelyik társadalmi csoport befolyást gyakorolhat arra, hogyan alakul a sorsa. Azt is lehetne válaszolni, hogy a demokráciában biztosítani kell minden különböző érdekkel rendelkező strukturális csoportnak érdekei felszínre hozatalát, a társadalmi nyilvánosság előterében való kommunikálását, a döntéshozatali folyamatban való részvételét, annak végrehajtásában és ellenőrzésében való közreműködését. Aztán azt is le kell szögezni, hogy a többszervezetűség önmagában nem lehet biztosítéka a demokráciának.

G. J.: — Míre vezet e reform demokrácia nélkül? Például arra, hogy **a decentralizálás** csupán a helyi apparátusok súlyát növeli és néhány csoport privilégiumát szaporítja. A központ kontrollja gyengül, s még befolyásolhatatlanabbá válnak a folyamatok, mint korábban. Ugyanígy kiderült, hogy **az önállóság** demokrácia nélkül mindössze a centralizmus decentralizált újratermelődését eredményezheti. Ugyanúgy a jogkörök, hatáskörök az utóbbi években sokat reklámozott „lejjebb adása" is csak a felelősségáthárítás finom mechanizmusait fejleszti, ha közben nem csökken a felülről való szövevényes bürokratikus függés.

K. S.: — A problémát én abban látom, hogy a demokrácia gyakorlásának alapfeltétele **a konfliktusok kezelése és a kompromisszumérzék.**

K. P.: — Szerintem bajaink mögött igen sokszor az húzódik meg, hogy **a demokratizálás nem ivódott bele eléggé a társadalom szöveteibe.** Erre azért fontos most figyelni, mert elképzelhető, hogy gazdasági nehézségeink fokozódására a centralizálás nyílt vagy látens erősítésével fogunk reagálni a társadalom újratermelési folyamatainak befolyásolása során.

— **A demokrácia erősödésének nincsenek garanciái?**

K. P.: — A formális garanciákon túl rendkívül fontosak a „lágy", „szimbolikus", a társadalom kollektív tudati és magatartási rendszerében rejlő garanciák. E szempontból érdekes lenne megvizsgálni, hogy ma Magyarországon mekkora **az emberek hierarchikus és szolgatudata.** Meg győződésem, hogy eléggé nagy. Márpedig ez a létező struktúra terméke is. Sőt: a konfliktusok kihordásában, kimondásában sincsenek mintáink, hisz nálunk a legegyszerűbb nézetkülönbség is azonnal személyes síkra terelődik.

G. J.: — Szokás mostanában összehasonlítani az angolszáz és **a kontinentális modellt.** Mondják, hogy ez utóbbi **kelet-európai ágában** a „szerves fejlődés" hiánya, az etatizmus hagyománya miatt **eleve nincs benne a demokráciára való készség.** Igen nagyra becsülöm a regionális sajátosságok feltárását, de abszolutizálásuk nem visz közelebb a tisztánlátáshoz. Az ún. szerves fejlődést is kínok, keservek, véletlenszerű fordulatok kísérték, s tudomásom szerint az angol történelemben is előfordultak antidemokratikus mozzanatok. Az ember alapjában önző lény, demokratikus érdekegyeztetésre csak a környezet kényszerítő és szoktató hatása alatt hajlandó. Saját magának minél több szabadságot akar, embertársai viselkedése viszont hamar kiváltja benne az adminisztratív intézkedések iránti vágyat. Ha úgy tetszik, **az ember éretlen a demokráciára.** Egy előzetes felemelés", „nevelés" sohasem teszi alkalmassá annak gyakorlására, a demokratikus készségek **csak részvétel közben alakulhatnak ki.** Sokféle „kelet-európai" kisközösségben megfordultam már, s mindig azt tapasztaltam, **az emberekben** sokszor csak valahol mélyen, szégyenlősen rejtőzködve, és sokszor csak kocsmai politizálásba fojtva, de **ott él a részvétel, a beleszólás iránti igény.** Ugy látom, hogy nem is annyira a politikai intézményrendszer reformjától fél a hatalom, hanem attól az átmeneti időszaktól, mely a jelentől a kívánt jövőbeli állapotig elvezet. Elméletünkben az a legkidolgozatlanabb rész, hogy **egy komplex reformcsomagnak a bevezetése hogyan is menne végbe,** menet közben milyen reagálásokra kéne számítani.

— A politikai reform kapcsán tisztázni szükséges: **mennyire tagolt a magyar társadalom?**

K. P.: — A vélemények nyilvános kifejtésének terepszínűsége nehézzé teszi a politikai tagoltság megállapítását. Am a különböző politikai vélemények mögött a legkülönbözőbb léthelyzetekben élő emberek húzódnak meg. Persze a társadalmat a léthelyzetek alapján is lehet tagolni. Az tény, hogy a munkásosztály, a parasztság és a velük szövetséges értelmiség „hármasságát" még ma is hallhatjuk a nagygyűléseken és az ideológia sem mentes ettől a leegyszerűsített struktúraképtől. Mert például az egymillós alkalmazotti rétegről (melyet tanszékünk több éve vizsgál) nem is nagyon esik szó.

G. J.: — **A fő gond az, hogy a politikai intézményrendszer és a társadalom tagoltsága nem kapcsolódik össze,** s napjainkra van egy harmadik vonulat, egy látens intézményrendszer.

— **Milyen alternatívák léteznek a megújulásra?**

K. P.: — Én azt hiszem, meglehetősen kidolgozatlanok ezek az alternatívák. A társadalmi nyilvánosság szerkezetéből is következik az, hogy a konkrétumokat illetően nemigen van nyílt állásfoglalás, közgondolkodás. Vannak, akik a különböző korporációs és érdekképviseleti szervezeteknek jósolnak nagy jövőt az érdekegyeztetés mechanizmusában. Ilyenek a különböző állampolgári egyesületek, a TOT, a Kereskedelmi Kamara. Létezik olyan felfogás, mely szerint van nekünk egy jó, a dolgok vezérlésére alkalmas intézményrendszerünk, de ez nincs kitöltve kellő mély tartalommal, nem működik elég hatékonyan.

— **Mitől szocialista ez a reform?**

K. P. — Egy igazi reform abból a szempontból nem lenne beilleszthető a hagyományos „édeni" szocializmusképbe, hogy komoly vesztesei is lesznek. Kérdés, hogy valóban az önmagukat túlélt strukturális csoportok tűnnek-e el az elodázhatatlan változások történelmi süllyesztőjében. **Ez egy olyan színielőadás, amely szünet nélkül zajlik, melynek mindannyian nézői és szereplői vagyunk egyszerre.** Némi túlzással élve bátran kijelenthetjük: a reformról már mindent megírtak, a gondolatok körbejárnak. Epp ezért most már **a konkrét történések kell hogy megmutassák az utat egy szocialista társadalmi modernizáció felé.** Ezentúl a politikának és a tudománynak is egy kicsit a társadalomtól kéne tanulnia.

UJSZÁSZI ILONA

Balogh József

Sorakozó II.

— emlék és O. G. hetvenöt éves —

dea: Világ!

Régi képeken — pl. táncoló hölgyek és urak — hirtelen a gép felé kapják fejüket, s így könnyen azonosítható lesz az, akit keresünk.

— bár eltelt Uram jócskán ötven év, még édesapja sem foxtrottozott, fényes parkettek nem őrzik a lába nyomát, ötven év! a kép persze alig változott, s mégis, felismerhető-e még? van-e még?

Akkor valami személyes emléket talán?
Katonadolgot?

Előrevetés, rejtegetés, bizonytalanság. Aztán hirtelen éles fénysugár, mely ránkmutat. Felismerés, helyreállítás, viszszatérés.

Nosza elő a zseblámpákkal! Villogtatni! Itt vagyunk!

Ez meglőtte, ez hazavitte, az icike-picike meg levetítette a videón. Ó mindez tollért kiáááállllllt!

Badarság. G. Úr „technikája" nem azé, aki akarja. Meg akinek vannak történetei. Vagy parnasszi elemzésre képes.

Ne mászkáljunk a más könyvébe bele! Abba, ami írva vagyon. Olvashatjuk, s ennyi legyen is elég. Nem a miénk.

Így odakapni a fejeket! Ez még valami új. Méltóság a testtartásokban. A tekintetekben. Afféle ritka pillanat. Ünnep. Egy szobabelső is olyan, hogy az árnyékok tisztelik a fényt, s amaz — cserében — szelíd ezért.

— képzelje, milyen borzalmas lenne színesben mindez. Tutenhamon maszkja is megütött aranyával és kékjeivel, mint valami bóvli, ahogy belép a jelenbe, mikor a *helye* egyáltalán nem itt!

Akkor egy találkozást. Az objektív némileg (helyszín, idők, szereplők) mégis átfűtheti a személyesség. Kazán, amit megtömhetünk az apró részletekkel, az életre szóló emlékek fűtőanyagával.

Miféle találkozás?

Szétdobáltvégtagok, vékonynyak, őszfej, beharapottszáj, élesárkok, elhárítótekintet, csontosszárazkéz.

Mindig elmászkál. Nem lehet ráadni a kabátot. Az ajtóhoz csoszog. Lába sem éri a földet. Szökkenések. Kinéz az ajtón. Egészen közel a *kinthez*.

Akire csak egy költőnő vigyáz.

Meg az angyalok.
Nem jó. Ez sem jó. Erre készültünk. Ezt vártuk. Sok a zavarás. Helyszín. Idő. Szereplők. A túlhevítés. Az átszínezés.

(csak a képzelet szabad)
Felhívom a figyelmet az arc változásaira. Ha író lennék. Előkapok ehhez néhány régi fotót. Ha életrajzíró lennék.

Csak a képzelet szabad. Barátom becsempész egy nyomdába. Ott áll az egész *könyvalakban*. Fehérenfekete, mint a múlt. Nézegetem. Szagolgatom. a friss lapokat. Ha a barátom nyomdásznak megmarad.

Csak a képzelet szabad!
Lerohanok. Uccazaj. Végigcsattogok a flaszteren. Rossz a szinkron, de a mondat, amit annyit gyakoroltam, mégis érthető. Utánam indiánok!
Ha ez a város megmaradt volna. Ha ez az ország. Ha ez a nyelv.

CSAK A KÉPZELET SZABAD

S van úgy is, hogy elnéznek. Elfelé. Az egyik csak a szemével, a másik oldalt fordítja a fejét. Mint egy leverhetetlen lázadás.

— lát ott valamit? áll ott valaki? vagy csak az ablak? a szoba valamely kedves zuga? mit néznek? nem látok oda! Hé! ez lemaradt! lemaradt a képről! hogy a lány és a fiú, hogy mit néz! hogy mit lát!

Akkor közelíteni tessék! „Csakugyan a halál lenne az élet célja?"

Eszembe jutott, hogy nincs is halál. Csak álhírek az újságokban. A Halászé, meg a Czakóé. Persze Medve Gábor halála kis zavart okozott, hiszen az valódi volt. „Szervezett" egy regényt „maga köré" De abban meg „élet" van Akkor még sincs halál.

Aztán belenéztem a novellákba. Félmondatok. Erőszakos kis zárlatokkal a végeken. Kis pontokkal Levetve a papír feketetlen-fehér mélyére Éppen elém.

Hogy Ernő főbelövi magát. Keléby halála. Tibor apjának halála. Júlia halála.

Összeomlott a teóriám.

„Üresség, hiány, szakadás."

Akkor csak megéreztem valamit. Az emlékezetemből a többi „részlet" mindezt kiírtotta. A többi erősebb. A többi védekezés. Eltáncolás felemelt kézzel. Ütésre készen.

Tragédia nincs. Minden folytatható a befejezésig.

Itt a halál. Jelenvaló. Nem bújkál.

Fecseg erről-arról. A kaszája billeg a válán. Es megyünk vele, amikor befejeztük a szobrot. Akkor már igen.

Nem sikerült.

Feltétlenül távolságra volna szükség. A közelítés hamisítás. Leguggolni aztán felállni. Összezsugorodni aztán megnőni.

A távolság jó

Pl. az ötven év. Azt nem kerestem, arra éppen ráhibáztam. Kerek szám. Belátható idő.

Tehát sorra vesszük azt az ötven évet: 1912—1961. S rögtön láthatóvá is vált a tévedés. Hogy ez bizony — ránézésre legalábbis — így, szám szerint; negyvenkilenc.

„En egy nagyon-nagyon fiatalember vagyok ..."

Ha engedek is a negyvenkilencből. Ha nagy lépésekben is. (az eszázadi történelem hétmérföldes csizmájába bajos volna beleugrani most) Mégis egy megjegyzés, ha lehetséges negyvenhármas cipőben is lépni néhányat:

Eltűnt pontosan egytucat Magyarország.

Azalatt ezalatt a 49 év alatt.

A távolság rossz. Beláthatatlan.

„Mindent, mily messze rejt tőlünk a kép!

Lépkedek előre. Múlok el. A mellkasom, a csípőm, a combom, a térdem, a lábfejem előre mutat. S a nyakamon egy hátracsavart fej

G. Urnak minden a háta mögött, s szabadon mozgatja a fejét. Ide-oda. Többnyire előre néz Pontosabban a *majd* lovészárkaira.

Nekünk tarkónkra szegeződik az eljövő. Es nincs elhajolás. Nincs tánc

A távolság rossz. Hát legalább érezni kell! Muszáj!

Hogy a távolság jó legyen.

Hogy a távolság erő legyen

A kéznyújtás A legszebb mozdulat Akusztika. Tényállás Tett Stílus Kézcsók Írásbeliség

Valami jóféle magázódás.

Alapos, nyugodt, egy kedvű beszélgetés

(április 8, 15, 20, 21.)

Farkas Csaba

Tegeződés 2.

... Igen, a cél oldódás (a hangulaté, s az agysejteké), testek (barlangos) tágítása, általános ellazulás, és ellentettje: a merevedés. Csillognak a hölgyeki szemek atropin nélkül is, tág, tágul, s táguló a pupilla, félig elnyílt, nedves a szaj, nyelvhegy rajt kidugva. Orcza pirul pirulván, bimbó bimbóz bimbózván, csikló duzzad, mint a teendők száma, fészkelődésre az ok adott. Jobbkor jobb kérdés nem jöhet: „akarsz táncolni?", a válasz inadekvát ajkbigygyesz és vállmegránd, „hát...', fanyalog az *adott* hölgy, ki *kapott* lesz rögtön, hiszen ugrik is már: rithm s ritmus, ugrándoznak (ha vannak) a keblek. Lassú szám jön, kérdez a srác, a lányka felel, fiúvállra hajtódik a lányfej, nagyon *okés*, balfenéken a jobbkéz, a derékon, mi nem darázs, fültájon, s a pihés tarkón. Nyelv máris a másik szájban (kölcsönösen), megy a fülszöveg s -csók tömegméretekben, ok nem adódik egyfajta ritmikus mozgás lehetőségének elhárítására horizontban, vertikában egyaránt. Érzelmek kizárva, a szívek mind bezárva, a megjelent emberek száma, mely a száznak kétszerese, hazamenés után feleződni fog (tehát *százasulnak*). Hogy ki és kivel, jórészt eldöntött tény már, de másrészt nem még, vásár ez a javából, csere s kereskedelem, zsákban: a macska; sejtett minőségű genitáliákat vesznek itt az emberek, valamint méretet egymásról (gondolatban). Kulcsot vesznek vagy zárat hozzá, ajtó ez, mi nem vezet sehová, ne törődjél semmivel, egyél kiflit zsömlével, egy a lényeg: ragadjon a bélyeg, nem kell félni, csak (...) Kapukulcsnak kapukulcslyuk, Elzettnek Elza, archetipet keresnek az itt megjelentek: szőkét a barna, s viszont, kereszteződik a férfi és a nő. Pezsgő fogy, dugója pukkan, égbe száll, Föld körüli pályára áll; fordul bolygónk, s fel a gyomor, fény csillámlik, idő halad az óramutató járásával egyező irányban. Celsius-fok (meleg a sör!), maligánfok, cukorfok. Folyadék gravitál le és felfelé; ha *fordítva*, akkor baj van: reci*próka*. Szétesik?, összedől? a világ, oly mind*egy*, mi *kétséges*, a győzelem, s vele a *háromszoros* hurrá!!!

*

... A társaság: Jajcai, a deformált jellemű novellista, ki csak magáról tud írni (de ez nem baj, érdekes ember, énjeinek száma -talan, hol egó, hol alteregó); Nyáry, a talajagyú joghallgató, apja ügyvéd, anyja ügyész, megbeszélik, hogy a pert ki nyerje; Kovacsics, a klubrendező, az „Imádom a keddi rendező lányokat! Egy szerdai rendező falfelirat szerzője, aztán Lázár, az egyversű s -ügyű költő, „én L. T. vagyok, és fejem felett elrepül az idő vasfoga", mondja, „te", így Becsei, „én nem szidom az anyádat, de te se szidd Kassákot". Itt van L. nője is, nemsokára L.-né lesz és előbb-utóbb ki fog nyúlni a fülcimpája, mert akkora fülbevalói vannak, mint egy aranyrög, ezüstből. Megjön Anár, az ifjonti kritikus, kezet nyújt mindenkinek, leül, gyanúsan nyílt, joviális. — Olvastam a versed a tegnapi számban — mondja L.-nek, igazán gratulálok. — Hiszen nem is volt tegnap — motyogja enyhe kómában Jajcai —, s *tegnap* híján nem lesz *holnap* sem. — Kovacsics, rendező létére, olyan részeg, mint az atom. Hosszú, s bonyolult történetbe kezd, több szálon fut a cselekmény, „ezt hallgasd meg, fikusz", mondja, és elalszik.

... S a tánc. — Én még senkitől nem hallottam ilyen szépeket — mondja a nő (lám-lám, nekem...)

— Magától értetődő. — („Hiszen azt mondom, amit Kovacsics álmodik részegen"). — Egyébként mit iszol? — („Bonbonmeggyet fog inni, martinit vagy vermutot.")

— Sört, üvegből — mondja. — Te hol dolgozol?

„Hogyhogy hol dolgozom? Hát nem nyilvánvaló mindenki számára: egyike vagyok a világ azon féligátereszto hártyáinak, melyek az eget, a földet, az alsó és a felső vizeket?" — Szép vagy — mondom —, mint Budapest.

— Hihi... te mindig ilyen vagy, vagy csak csinálod?

— Csak csinálom — („Az-az...")

— Nem úgy látszik. Különben tetszik nekem az a finom tolakodás, amit művelsz. Te minden nőnek ugyanezt mondod?

„Természetesen", gondolom, — Még véletlenül sem — mondom. — Kizárólag neked, hiszen te és te vagy, aki miatt megszülettem, élek, s egyszer majd meghalok. (— E pillanatban ezer pezsgősdugó pukkan, akár taps az arénában, hej torreádor, légy bátor, zúg a közönség, olá, olé! Forró a lég és bókol a pálma, keresztrúdon viszik ki a bikát, tombol a corrida, emelked a hős, magasztosodik, s a világűrbe kitekint. Bolygónk dörög, kanyarodik, dinamika, égrobaj, meteort szippant vonzáskörébe a Föld, füstöl-porzik, felfénylődik, zuhan, akár a fejsze vasa, perzselt molekulák, lég csikordul, ssss és ziúúú, hangutánzó szók és szavak, ég s fogy a meteor, sűrűkemény légrétegnek ütközik, száz darabra freccsen, tűzijáték, káprázat, fényív és ívfény, fanfár szól, kozmikus... — Gyerünk innét — mondom a nőnek, keresztülvonszolom a tömegen, ruhatár (beadva: a táskája), „siess, siess! It: veszünk!"

— De sürgős volt — néz rám furcsán, kívül immár a dizsin...

— Most már nem az, Ráérünk, örökre.

*

... Aztán szembe jött velünk egy nagyobb társaság, a nő ismerősei, (— Jé, hát ti itt? —, „nem, mi ott", gondoltam mérgesen; épp most eszi őket ide a penész, mikor olyan szépen *összejönni látszott* minden), s kiderült: monstre a buli „az Ancsárék lakásán, albérlő nélküli főbérlet", tehát, ha van kedvünk...

Így történt, hogy másnap hajnalban egy hihetetlenül rendetlen lakótér padlószőnyegén ébredtem, elterülve (ki- vagy leütve). Felkönyökültem: kiürült üvegek, emberek egymás hegyén-hátán, hasán; ágyon, ágyban, ágy alatt s fölött. „Hát ez... hát ez érdekes..." Felálltam, átléptem két nőt, akik egymást átölelve aludtak a földön. Megkerestem a fürdőszobát, erős vízsugárral leöblítettem, s ki is súroltam a kádat, mert ez nagyon szükséges volt. „A világon minden hányadékban van paradicsomhéj... Itt is... Ki evett itt paradicsomot? Senki..."

Lezuhanyoztam. Kezem reszketett, a paradicsomhéj eldugaszolta a lefolyót, gyomrom föl-alá...

Halkan húztam be magam után az ajtót.

*

Fakult már a keleti ég, nem is tudom, miként jutottam a folyópartra, „hogyan, hogyan, hogyan?", zúgott fejemben a lélekharang, nem vettek föl a felsőoktatásra, ifjedt segéderő vagyok havi kétezerért, tegeződöm a világegyetemmel, és sehol senki, aki tanácsot adhatna, hogyan *térjek vissza* a magázódásra, a hűvös biccentésre...

Lerogytam egy piros-fehér padra (fekete volt a sötétben, harmatos), „innen... innen én vagy felállok vagy nem."

Szürke, semmilyen reggel ereszkedett a világra. Túl a folyó kanyarulatán többször is dudált egy vontató, „közeledik", gondoltam, pedig egyre távolodott. Hangját hozta, ő magát meg vitte, vitte a víz.

Bojtár Endre előadása

Az utóbbi három évben Bojtár Endre most tartotta harmadik emlékezetes előadását Szegeden: először, közvetlenül *Egy kelet-europeer az irodalomelméletben* című, nagy sikerű könyvének megjelenése után olvasta fel az egyetemen a Bibó István Emlékkönyv számára készült esszéjét; később ő vezette be Bohumil Hrabal estjét a Móra Kollégiumban. Ebben a három évben a kollégium számtalan kiváló irodalmi estet rendezett: Grendel Lajosét, Esterházy Péterét, Tolnai Ottóét, Ladik Katalinét, Krasznahorkai Lászlóét, és így tovább A Tolnai- és Esterházy-est mellett talán a Hrabalé volt a legemlékezetesebb

Hrabal volt egyik főhőse Bojtár Endre mostani, *Hogyan lesz valaki a szocializmus realistája?* című esszésorozatának is. Az első esszé ikerportré Czeslaw Miloszról és Jerzy Andrejewskiről. Az igazi főszereplő mégis Milosz, az emigrációban élő Nobel-díjas lengyel költő, akinek végre megjelenhet magyarországi könyve is. Az esszé nem Milosz verseiről, hanem legendás esszékönyvéről, *A rabulejtett értelemről* szól

Egy hazánkban ismeretlen remekművet ismertet a a Hrabal-esszé utolsó része is, a *Foghíjak* című, 1986-ban megjelent önéletrajzi regényéről. Az esszésorozat harmadik, legrövidebb tagja Slawomir Mrozekről szól.

Vajon kiről készül még esszé abba a Bojtár-könyvbe, amelyből e három portré való? Rózewiczről? Holanról? Havelről? Danilo Kišről? Zbigniew Herbertről? Még nem tudhatjuk. De reméljük, hallani fogjuk őket Szegeden is.

T. J.